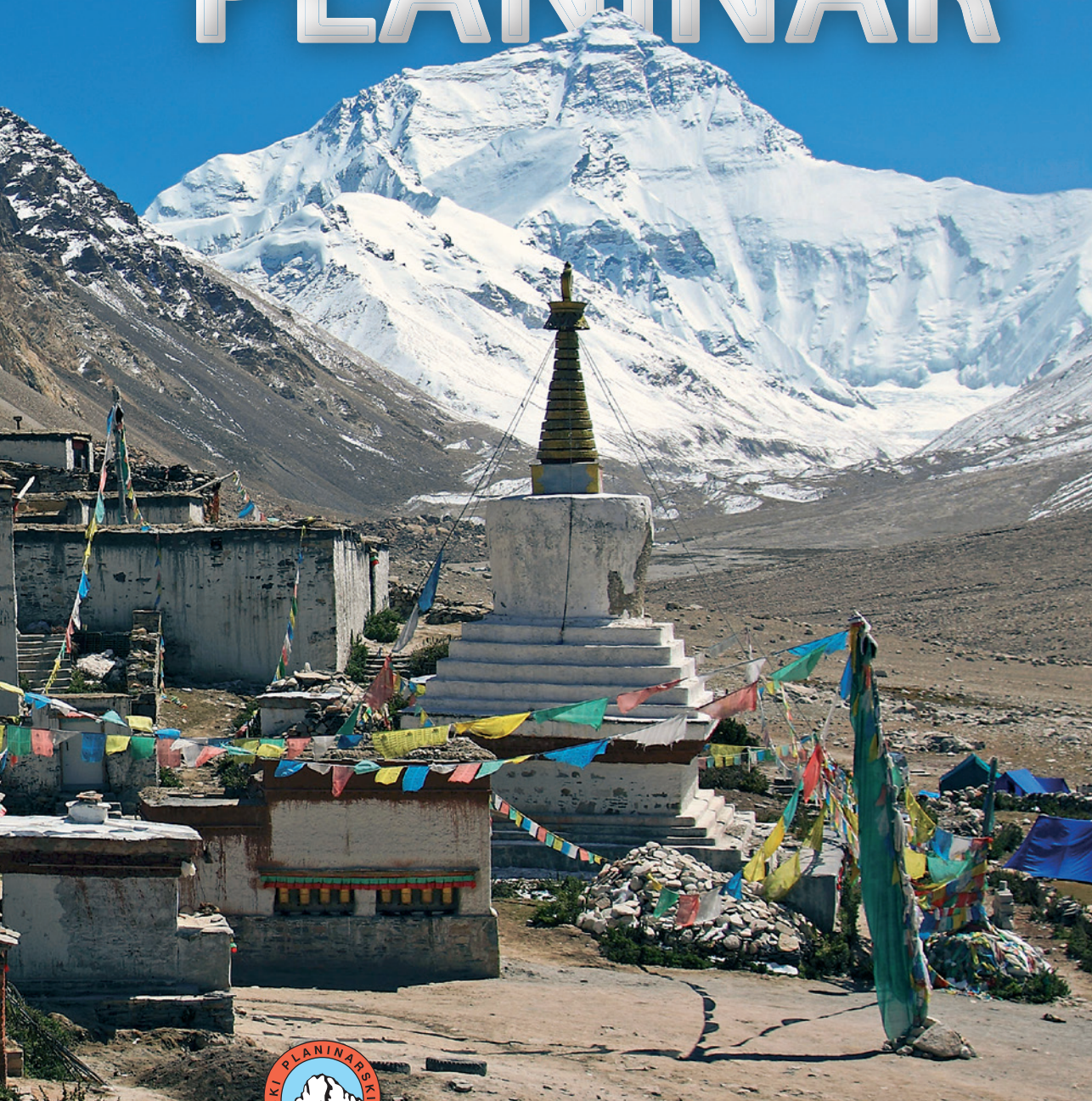

HRVATSKI PLANINAR

ISSN 0354-0650

GODIŠTE **113**

ČASOPIS HRVATSKOGA
PLANINARSKOG SAVEZA
izlazi od 1898. godine

5

SVIBANJ
2021

HRVATSKI PLANINAR

ČASOPIS HRVATSKOGA PLANINARSKOG SAVEZA

»Hrvatski planinar« časopis je Hrvatskoga planinarskog saveza. Prvi je broj izašao 1. lipnja 1898. Od 1910. do 1913. tiskao se kao podlistak naziva »Planinarski list« u časopisu »Vijenac«. Od 1915. do 1921. i od 1945. do 1948. časopis nije izlazio, a od 1949. do 1991. godine izlazio je pod imenom »Naše planine«. Časopis izlazi u jedanaest brojeva godišnje (za srpanj i kolovoz kao dvobroj).

Nakladnik

Hrvatski planinarski savez
Kozarčeva 22, 10000 Zagreb
www.hps.hr
OIB 77156514497

Pretplata i informacije

Ured HPS-a
tel. 01/48-23-624
tel. 01/48-24-142
uredhps@hps.hr

Uredništvo

Adresa elektroničke pošte
za zaprimanje članaka,
vijesti i ilustracija:
hrvatski.planinar@hps.hr

Tisak

Kerschhoffset d.o.o.
Ježdovec

ISSN 0354-0650

Glavni i odgovorni urednik

Alan Čaplar
alan.caplar@hps.hr

Urednički odbor

Darko Berljak
Vlado Božić
Goran Gabrić
prof. dr. Darko Grundler
Ivan Hapač
Faruk Islamović
Krunoslav Milas
Radovan Milčić
prof. dr. Željko Poljak
Robert Smolec
Damir Šantek
Klara Jasna Žagar

Lektura i korektura

Željko Poljak
Robert Smolec
Radovan Milčić
Goran Gabrić

Bibliografija

Stari brojevi časopisa u PDF formatu i bibliografski pretraživač sadržaja svih dosad izdanih brojeva dostupni su na web stranici HPS-a www.hps.hr

Suradnja u časopisu

Časopis objavljuje sve vrste članaka i vijesti zanimljivih za planinare. Prednost imaju prilozi sa zanimljivim temama koji su popraćeni boljim izborom ilustracija. Slike se mogu slati elektroničkom poštom ili putem web-servisa za velike datoteke. Slike treba slati u originalnoj veličini (bez smanjivanja), ne unutar Word dokumenata. Uredništvo zadržava pravo redakture, lekture i korekture tekstova. Stavovi i mišljenja suradnika iznesena u časopisu nisu nužno stajališta Hrvatskoga planinarskog saveza.

Pretplata

Godišnja pretplata za Hrvatsku

iznosi **150 kuna**. Pretplata se uplaćuje na žiro-račun Hrvatskoga planinarskog saveza HR4123600001101495742, pri čemu na uplatnici ili u obrascu za plaćanje putem interneta, u rubrici »Poziv na broj«, treba biti upisan Vaš pretplatnički broj.

Godišnja pretplata za inozemstvo

iznosi 35 eura, a uplaćuje se na račun BIC ZABA-HR2X 25731-3253236, također uz poziv na pretplatnički broj.

Cijena pojedinačnog primjerka je 15 kuna (+ poštarina).

Vaš pretplatnički broj otisnut je uz Vašu adresu na listiću za slanje časopisa. Nakon uplate i evidentiranja u HPS-u, na tom listiću možete vidjeti naznaku o obavljenoj uplati.

Kako se pretplatiti

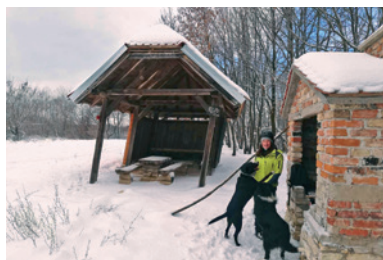
Zainteresirani za pretplatu na časopis trebaju se telefonom, elektroničkom poštom ili putem web obrasca javiti u Ured Hrvatskoga planinarskog saveza (uredhps@hps.hr, 01/48-23-624, 01/48-24-142).

Časopis se distribuira poštom, na osobnu adresu pretplatnika.

Godišnja pretplata se odnosi na kalendarsku godinu, pa novi pretplatnik nakon uplate dobiva sve brojeve tiskane u tekućoj godini. Pretplata se automatski produžuje na sljedeću godinu, do opoziva. S prvim se brojem u novoj godini pretplatnicima fizičkim osobama šalje uplatnica za pretplatu, a pretplatnicima pravnim osobama računi.

212 Sto godina od prve ekspedicije na Mount Everest

226 Na Hrastovici

239 Što Đurđevac nudi planinarima

250 Pag – otok bure, maslina i divljine

Sadržaj

Članci

- 212** **Sto godina od prve ekspedicije na Mount Everest**

Darko Berljak

- 222** **Mrika, najmlađa alpinistička zvijezda**

Elvir Munjaković

- 226** **Na Hrastovici**

Edita Ciglencečki

- 237** **Klečke divokoze**

Zvonko Trdić

- 239** **Što Đurđevac nudi planinarima**

Đuro Petrović

- 242** **Planinarska obilaznica dr. Andrija Štampar**

Nada Banović

- 246** **Dragan Radočaj, graditelj planinarskih kuća**

Zvonko Trdić

- 250** **Pag – otok bure, maslina i divljine**

Denis Guštin

Rubrike

- 255** **Planinarska faleristika:** Serija znački s velebitskim motivima (Vjekoslav Kramberger)

- 256** **Speleologija:** Hrvoje Malinar: Speleološki rječnik

- 257** **Nova izdanja:** Vlado Vujisić: Durmitor

- 258** **In memoriam:** Branko Blažević

- 259** **Vijesti:** Mladi planinari na Ravnoj gori, Eko akcija Proljetni sjaj 2021.

Tema broja

Sto godina od prve ekspedicije na Mount Everest (8848 m)

Naslovnica

Samostan Rongbuk i Mount Everest, foto: Tomislav Marković

Sto godina od prve ekspedicije na Mount Everest

Zadivljujuća izviđanja i otkrića prije jednog stoljeća i današnji prizori tih predjela u Tibetu

Darko Berljak, Zagreb

Prije stotinu godina, točnije 18. svibnja 1921., krenula je iz Darjeelinga u Zapadnom Bengalu na svoje putovanje dugo pet mjeseci prva ekspedicija na Mount Everest. Šezdeset pet godina prije toga saznalo se koja je planina najviša na Zemlji. Britanski ured za trigonometrijske izmjere u Indiji objavio je da je stotinama kilometara udaljen vrh na sjeveru u lancu Himalaje, koji su vizirali više puta i nazvali Peak XV, sa svojih 8840 metara najviši na svijetu.

Devet godina poslije, 1865., britansko Kraljevsko geografsko društvo toj je planini dodijelilo i službeno ime prema Georgeu Everestu, nekadašnjem voditelju tog Ureda. Potonji, u to vrijeme već umirovljenik, vratio se iz Indije u Englesku trinaest godina prije nego što su tamo uopće izmjerili tu planinu te s tim otkrićem nije

imao nikakve veze. To je jedna od najvećih toponimskih, odnosno oronimskih nepravdi u povijesti, a Englezi su tek 1910. saznali lokalno ime te planine koje je i više nego prikladno za onu od koje nema više na našem planetu - Chomolungma ili Božja majka Zemlje.

Tih pola stoljeća nepoznavanja imena vrha svijeta može se djelomično opravdati time što je ta planina skrivena usred Himalaje na granici Nepala i Tibeta, dviju država koje stoljećima nisu dozvoljavale ulazak strancima.

Britance je dodatno ljutilo to što se prije nego što su uopće saznali pravo ime najviše planine, a kamoli došli u njenu blizinu, talijanski vojvoda Abruzzi 1909. popeo 6250 m visoko na K2, drugoj najvišoj planini na svijetu, poslije proglašenoj najopasnijim i najtežim osamtisućnjakom.

Članovi prve ekspedicije na Everest 1921.: A. F. R. Wollaston, Charles Howard-Bury (vođa), Alexandre Heron, Harold Raeburn, (s lijeva stoje), George Mallory, Oliver Wheeler, Guy Bullock i Henry T. Morshead (s lijeva sjede); nedostaje Alexander Kellas koji je umro nekoliko dana prije ovog fotografiranja

Nepal nije dao ni naslutiti da će ikada dozvoliti strancima da posjete tu državu, a kamoli da se penju s te strane na njihovu najvišu planinu.

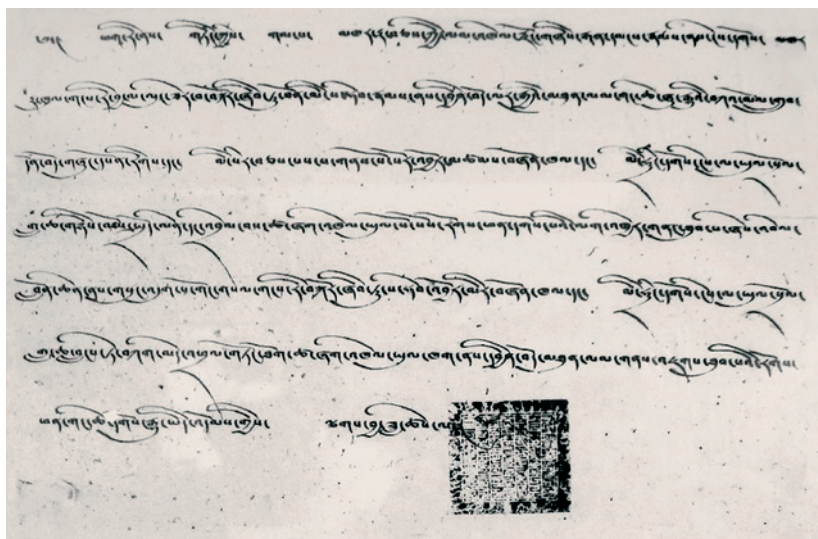
Britanskom časniku J.B.L. Noelu prekipjelo je te se 1913. prurušio u tibetskog nomada, ilegalno iz Sikkima ušao u Tibet i mukotrpno dopješačio oko 100 km sjeveroistočno od Everesta, nakratko ga vidio iznad oblaka i vratio se u Europu. Baš na vrijeme da ga pošalju na bojišnice Prvoga svjetskog rata. Preživio je i, ne zaboravivši svoj pustolovni put prema Everestu, šest godina poslije, 1919., o tome u Londonu održao predavanje u Royal Geographical Societyju. Izazvao je veliko zanimanje i ta je ugledna ustanova koristeći utjecaj nedaleke kolonijalne Britanske Indije od trinaestoga Dalaj Lame zatražila dozvolu kako bi njihova ekspedicija mogla izbliza vidjeti i istražiti mogućnosti uspona na Chomolungmu u Tibetu.

Vlada u Lhasi pozitivno je odgovorila i poslala prvu u povijesti dozvolu za Everest, koju su Englezi putem, kad god zatreba, mogli pokazati lokalnim vlastima, a glasila je: *»Skupina sahiba dolazi vidjeti planinu Chha-mo-lung-ma i pokazat će veliko prijateljstvo prema Tibetancima. Na zahtjev Velikog ministra i potkralja Indije Sir Charlesa Bella izdana im je putovnica koja od vas i svih dužnosnika i podanika tibetanske vlade zahtijeva prijevoz, npr. jahaće konje, tovarne životinje i nosače, kako zahtijevaju sahibi, a cijene trebaju biti fiksne i na obostrano zadovoljstvo. Svaka*

druga pomoć koju sahibi mogu zahtijevati bilo danju ili noću, u pohodu ili tijekom zaustavljanja, treba biti vjerno pružena i treba hitno udovoljiti njihovim zahtjevima u vezi s prijevozom ili bilo čime drugim. Svi ljudi u zemlji, ma gdje se sahibi kreću, trebaju im pružiti svu potrebnu pomoć na najbolji mogući način.«

Skupina od devet članova ekspedicije, koju je vodio potpukovnik Charles Howard-Bury, krenula je puna optimizma na put od 480 kilometara do Everesta. Osim Britanaca, u sastavu ekspedicije bilo je pedesetak Šerpa iz Darjeelina, mnogo nosača, pretežito iz plemena Bhoti, a glavninu tereta nosilo je stotinjak mazgi, koje su prešavši Sikkim na tibetskoj visoravni zamijenili s jakovima. U planinarstvu dotad nezabilježeno velika skupina ljudi, zaliha i životinja, koja će samo do cilja i natrag prijeći više od tisuću kilometara ne računajući izviđanje oko samog Everesta, trajati 142 dana i koštati oko tisuću funti! Kolika je prije sto godina bila tadašnja vrijednost te valute, ali i niske cijene usluga na Dalekom istoku, najbolje govori podatak da se za taj iznos, koji danas vrijedi 45 puta više, mogu platiti troškovi uspona na Everest za samo jednog čovjeka.

Tijekom njihova marša klima se promijenila iz vruće i vlažne u području zelenila s čestom kišom, u hladan, suh i izrazito vjetrovit okoliš. Put ih je vodio kroz Sikkim sjeveroistočno uz

Tibetska dozvola za ekspediciju 1921.

Utvrda Shegar Dzong

Izvidnica Everest '88

1

rijeku Tiste, pa preko sedla Jelep La u Tibet i dalje uz dolinu Chunbi, prolazeći prijevoj Phari visok 4400 metara, te uz sliv rijeke Yaro. Nastavili su kolnim putom prema glavnom gradu Lhasi i s njega ubrzo skrenuli prema zapadu te došli do drevne tvrđave u Shegar Dzongu (*Slika 1*). Ovdje je 6. lipnja, pedeset dana hoda od Darjeelinga iznenada od zatajenja srca preminuo Alexander Kellas. Osim te tragedije, to je

bio gotovo nenadoknativ gubitak za ekspediciju, jer je Kellas od svih članova imao najviše planinarskog i himalajskog iskustva, a bio je i čovjek koji se popeo na najviši dotad savladan vrh, Pauhunri (7128 m) u Sikkimu. Na svojim prijašnjim himalajskim putovanjima prvi je koristio pomoć Šerpa i zapravo zapadnjacima otkrio taj narod prilagođen radu i boravku na velikim visinama. Zanimljivo, Kellas je još početkom 20. stoljeća tvrdio da će penjači za uspone na vrhove preko osam tisuća metara morati dobivati kisik iz boca, ali da će doći dan kada će na vrh Everesta dolaziti i bez njih. Nažalost, umro je jedan dan hoda do mjesta odakle bi prvi put vidio najvišu planinu svijeta. Još jedan član, Raeburn, brzo se razbolio od visinske bolesti i uz pratnju se vratio u Indiju.

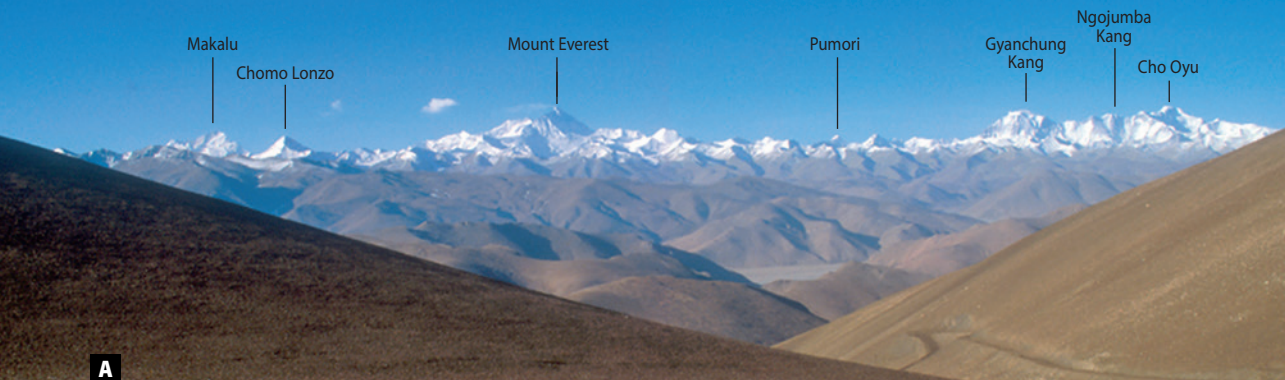
Ekspedicija je zatim slijedila rijeku Bhong Chu prema zapadu i iz mjesta Shilina već vidjela Mount Everest dovoljno dobro da počne topografska mjerenja. Zanimljivo je da ta rijeka istočno od Shegara naglo skreće na jug i prolazi kroz Himalaju pokraj Makalua, a u Nepalju je poznata pod imenom Arun. Englezi to tada nisu

Tingri – ishodište za izviđanja 1921.

Cho Oyu 1995.

2

A Panorama cijelog masiva Mount Everesta i okolice, koji je istražila ekspedicija 1921. godine, sa sedla Pang la

Everest '89

znali. Putujući dalje došli su, kao prvi zapadnjaci, do mjesta Tingrija (*Slika 2 i 3*), koji je postao baza za njihova daljnja tromjesečna istraživanja.

Prvi su Mallory i Bullock krenuli prema jugu sa šesnaest nosača. Već na tom pristupu, iako je Everest još bio daleko, ugledali su ispod vršne piramide obećavajući planinski prijevoj, proglasili ga ključnim za uspon prema vrhu i nazvali ga Sjevernim sedlom. Nakon nekoliko dana došli su do široke doline kojoj su dali ime Rongbuk prema istoimenom budističkom samostanu na njenom početku (*Slika 4*). S toga se mjesta vršni dio Everesta, udaljen oko 30 kilometara, činio jako blizu, ali okolna topografija nije nudila izgledne prilaze prema Sjevernom sedlu, koje se s tog mjesta nije ni moglo ugledati.

Zavirili su prema istočnoj strani s koje je dolazio velik ledenjak, popeli se na jedan obližnji vrh, poslikali mogućnosti prolaza i dogovorili da će konačnu procjenu prolaska tom stranom dati kada detaljno prouče fotografije, te su teklićem poslali film na razvijanje u Tingri gdje je bio Bazni logor.

Početak doline prema ledenjaku Zapadnom Rongbuku (*Slika 5*) činio im se više obećavajući te su krenuli po njemu i, što je danas teško shvatljivo, skrenuli zapadno te došli iza vrha Lingtrene (*Slika 6*). Tamo su doživjeli veliko razočaranje, jer im se otvorio vidik prema impresivnoj i strmoj strani Everesta, a desno od nje, u Nepal, planina im se činila još nedostupnijom.

Vratili su se na početak ledenjaka Zapadnog Rongbuka i otišli po njemu iza vrha Changtsea u podnožje sjeverozapadne Everestove stijene. S toga se mjesta Sjeverno sedlo jasno vidjelo (*Slika 7*), ali je na nj vodila strma padina, prepuna

ledenjačkih pukotina i bila vrlo izložena lavinama čak s tri smjera. Odbacili su tu mogućnost, ali se 17 godina poslije Britanska ekspedicija 1938. baš tim smjerom dokopala Sjevernog sedla, jedva preživjevši mnoge lavine, tako da poslije njih nikome više nije padalo na pamet ići tim putom.

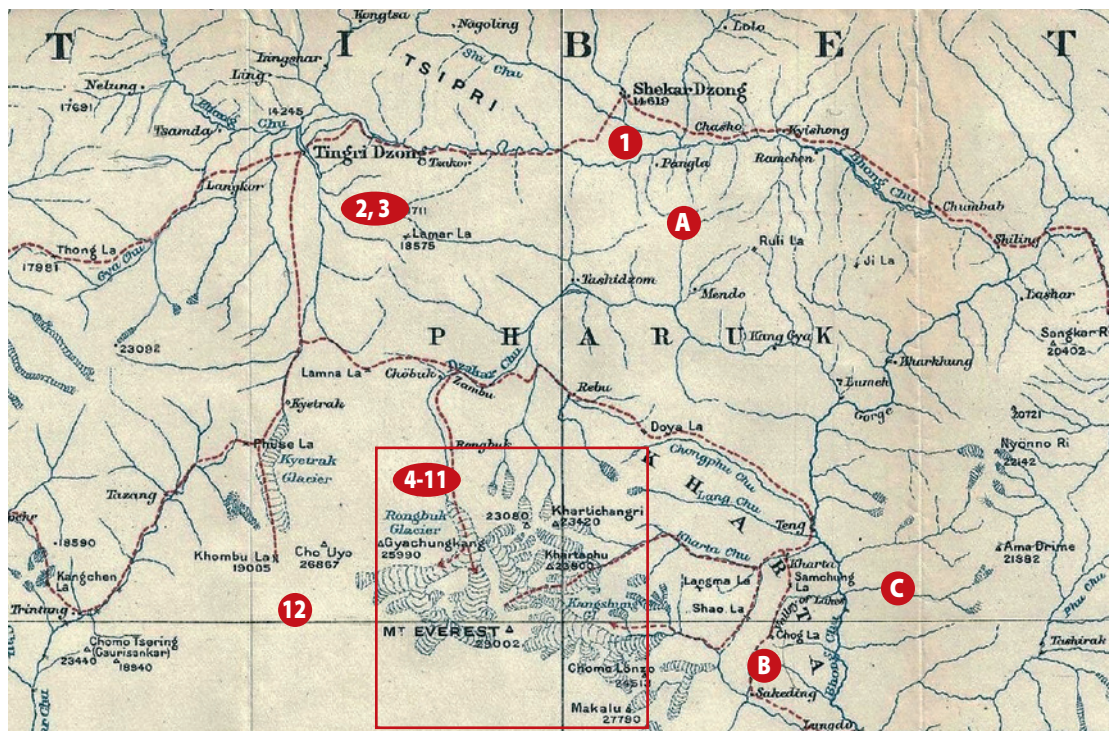
Odmor u Tingriju

Ženska ekspedicija Cho Oyu '2007

Put na Everest sa sjevera prolazi uz samostan Rongbuk

Everest '89

Isječak originalnog zemljovida nacrtanog na Prvoj ekspediciji na Everest 1921. godine s oznakama lokacija snimaka iz naših šest ekspedicija u tom području: Ngojumba Kang 1987., Izvidnica Everest 1988., SZ stijena Everesta 1989., Cho Oyu 1995., Everest sjeverni greben 1997. i Cho Oyu 2007.

Satelitska snimka sjeverne strane Everesta s ucrtanim izviđanjem 1921. na zapadnoj strani (žuto) i pronalaženja istočnog konačnog puta do Sjevernog sedla (plavo) s brojevima slika tih lokacija snimljenim na navedenim ekspedicijama

5

Postavljanje šatora na Rongbuku

Izvidnica Everest '88

6

Pogled preko Lingtrene na sjeverozapadnu stijenu Everesta

Ngojumba '87

7

Sjeverno sedla s juga

Everest '89

8

Pogled s Lho La na Ledeni slap

Everest '89

9

Mjesto na Istočnom Rongbuku na kojem je Mallory pogrešno zaključio da put ne ide prema Sjevernom sedlu

Everest '97

10

Bazni logor (6550 m) gore desno Lhakpa La

Everest '97

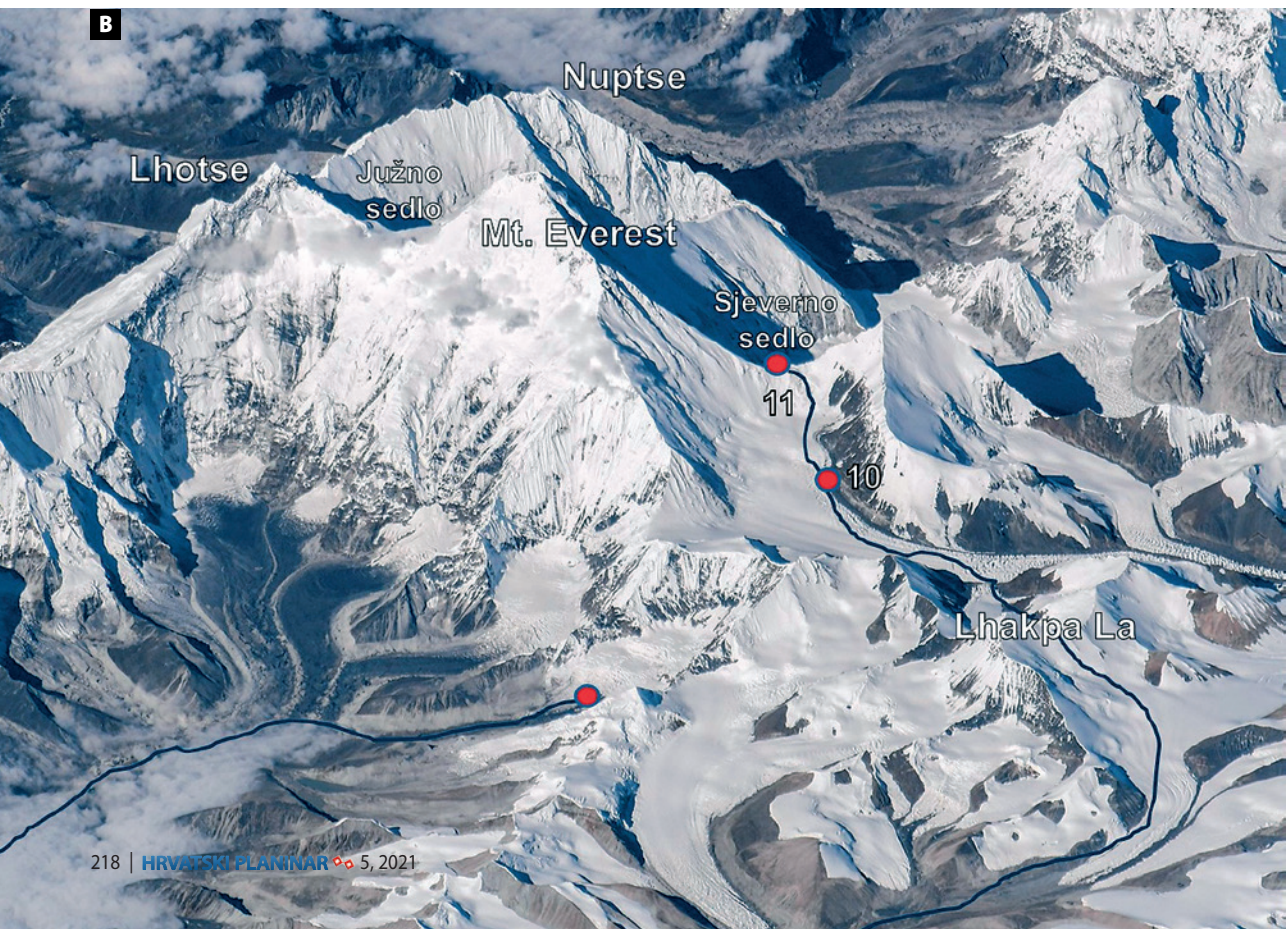
Izvidnica je otišla do nedalekog sedla Lho La (*Slika 8*), ugledala na nepalskoj strani gotovo okomit ledopad i prikladno ga nazvala Ledenim slapom. Mallory je zapisao u svoj dnevnik da tim putom ljudi nikad neće ni pomisliti penjati se na Everest. Nije se time proslavio, jer su se baš preko Ledenog slapa Hillary i Tenzing 1953. prvi popeli na vrh Everesta.

Nova nevolja bila je vijest iz Tingrija, gdje je netko brzoplet osvijetlio film i od fotografija koje su trebale pokazati mogućnosti prolaska po ledenjaku Istočnom Rongbuku, nije bilo ništa. Mallory je još jednom krenuo izviđati tim putom u lijevu dolinu s te strane Everesta i prebrzo odustao, misleći da od tog mjesta (*Slika 9*) nema izgleda doći do Sjevernog sedla. To je bila još veća pogrešna prosudba od one kako se po Ledenom slapu nitko nikada neće popeti na Everest. Da je još malo nastavio uzbrdo, uskoro bi došao do istinskog fenomena na Istočnom Rongbuku. Ledenjak dug dvadesetak kilometara skreće kamo treba, udesno, pa iako je prepun

neprelaznih ledenih tornjeva i dubokih pukotina, po sredini je raspuknut više desetaka metara i do pod Sjeverno sedlo po središnjoj moreni omogućuje ugodno hodanje po sitnom kamenju i šljunku (1997. prošli smo ga u tenisicama) sve do 6500 metara visine tik ispod Sjevernog sedla. Cijeli put prohodan je za jakove i nigdje u Himalaji te životinje nemaju priliku doći tako visoko. Tek na kraju ekspedicije, kada su došavši s istoka odozgo gledali ledenjak, postalo im je jasno da je to najbrži, najlakši i najsigurniji put prema Sjevernom sedlu. U godinama koje su uslijedile penjači su taj put nazvali »Mojsijevim prolazom«, jer izgleda kao da je Mojsije štapom razdvojio, ne Crveno more, nego smrznutu vodu velikih šiljatih seraka Rongbukovih ledenjaka.

Za to je vrijeme vođa ekspedicije Charles Howard-Bury istraživao prema istoku kako bi pronašao novo mjesto za Bazni logor, kamo bi ga trebao preseliti iz Tingrija. Došao je u pokrajinu Khartu i pokušao slijediti korito rijeke Bhong Chu prema jugu. Rijetke tibetske nomade koje

Istočna strana Everesta s dolinom Kharta i put ekspedicije 1921. do Sjevernog sedla

je susreo u tom području pitao je znaju li kuda odlazi ta rijeka, na što su mu odgovorili niječno, rekavši također da ne znaju ni odakle dolazi. Ali su mu skrenuli pozornost na Kharta Chu, manju rijeku koja se u nju ulijeva i dolazi sa zapada s ledenjaka Kangshunga koji se proteže do same Chomolungme. Vođa je naredio napuštanje Tingrija i ekspedicija se 29. srpnja okupila u novom Baznom logoru u Kharti.

Dvojac Mallory i Bullock, koji nije pronašao ništa obećavajuće istraživanjem zapadne strane Everesta, krenuo je 2. kolovoza žustro uzvodno po Bhong Chuu, no uskoro ga je privukao obližnji prijevoj od 5500 metara. Prešli su ga i došli do neke paralelne ledenjačke rijeke koja je strmo tekla prema jugu. Naglo gubeći visinu došli su do skrivene doline Kame nedaleko od osamtisućnjaka Makalua, a Lhotse i Everest ostali su im daleko na zapadu. Vratili su se dio puta i pronašli ulaz na ledenjak Kangshung koji se protezao sve do okomitog ledenog zida, istočne Everestove stijene. Zaključili su da će s tog mjesta nastaviti izviđanja tražeći prohodan teren prema Sjevernom sedlu.

Njihovi prijatelji, znanstvenici u sastavu ekspedicije, krenuli su istraživati dolinu Kamu. Nisu mogli vjerovati gdje ih je dovelo to putovanje po nenastanjenom bespuću. Tibet je visoravan, zapravo pustinja s oštrom klimom i bez ikakva raslinja. Dolina Kama bila je zbog manje nadmorske visine i očite otvorenosti prema vlažnom jugu indijskog potkontinenta, pokrivena prašumom u kojoj su prevladavali gorostasni rododendroni i smreke. Na sve je strane bujalo raslinje s puno cvijeća, tu su tekli mnogi potoci, a po šumama su se kretale brojne životinje. Pravi skriveni mali zeleni raj usred Himalaje, zbog strmih klisura i uskih kanjona potpuno nedostupan s juga iz Nepala. a zbog ledenjaka i bujica teško pristupačan i sa sjevera, iz Tibeta. Dandanas tek rijetki trekeri posjećuju tu prekrasnu dolinu, ne samo zbog njene izoliranosti, već i zato što kineska vlast nerado pušta strance u te granične predjele.

U međuvremenu su se Mallory i Bullock uputili po ledenjaku Kangshungu, pitajući se dolazi li sa Sjevernog sedla. Došli su u podnožje sjeveroistočnog Everestova grebena, sedlo je

Sjeverno sedlo (7066 m)

Everest '97

očito bilo negdje iza njega, a taj greben koji se protezao sve do vrha činio im se pretežak za bilo kakav uspon. Što se tiče teškoća, bili su posve u pravu. Nakon mnogo pokušaja i smrtnih žrtava, taj najduži i najteži Everestov greben prvenstveno su ispenjali Japanci tek 1995. i taj uspon nikad nije ponovljen.

Mallory se razbolio sredinom kolovoza i Bullocku je prepušteno da po nekom od manjih ledenjaka u dolini Kharti pronađe put prema Sjevernom sedlu. Trebalo ga je što prije pronaći, jer je jedan od članova, Wheeler, prije dolaska u Khartu iz Tingrija otišao još malo švrljati po ledenjaku Istočnom Rongbuku. Ustanovio je da je to pravi put prema sedlu, usprkos onom što je prije tvrdio Mallory, i teklićem je o tome obavijestio vođu ekspedicije. No, zbog premalo vremena nije dolazilo u obzir da se ekspedicija opet vrati u Tingri i ode na Rongbuk. Mallory se opet uključio u potragu i s Bullockom konačno pronašao prijevoj Lhakpa La visok 6800 metara. S njega se, uz nešto poteškoća, moglo spustiti na Istočni Rongbuk ledenjak i vratili su se u Khartu na desetodnevni odmor.

Dok su se njih dvojica odmarala, ostali članovi su na ledenjaku Kharti postavili dva logora, na 5300 i 6100 metara, te treći na samom Lhakpa La. Morali su čekati gotovo mjesec dana da se smiri monsun koji je donio mnogo novoga snijega. Mallory, Bullock, Morshead, Wheeler i dvadesettrojica Šerpa krenuli su 20. rujna na Lhakpa La. Wheeler i većina Šerpa vratili su se u niže logore, a ostali s trojicom Šerpa na

Autor na sedlu Nangpa La (5806 m)

Cho Oyu 2007

ledenjaku su zaključili da moraju postaviti još jedan međulogor na 6500 metara (*Slika 10*) prije Sjevernog sedla. U njemu su proveli tešku noć u hladnim i vjetrovitim uvjetima. Sljedeći dan, 24. rujna 1921., popeli su se bez opreme na 7060 metara visoko Sjeverno sedlo (*Slika 11*). S njega se lijepo vidjelo daljnjih 1800 visinskih metara po grebenu sve do vrha i složili se da su pronašli put na Mount Everest koji su tražili mjesecima (*Slika B*). Vratili su se do logora na 6500 metara, tu opet prespavali i sutradan se popeli na Lhakpa La te se spustili prema Kharti. Izvidnica je time bila završena i ekspedicija se bez većih nezgoda, nakon mjesec dana pješaćenja, 25. listopada vratila u Darjeeling u Indiji.

Spomenuti Wheeler zaslužan je za još neka značajna otkrića. Prije nego se ekspedicija preselila u Khartu, otišao je s Heronom i Howard-Buryjem iz Tingrija na mitsko sedlo Nangpa La (*Slika 12*), preko kojeg je prije 400 godina jedno tibetsko pleme prešlo na južnu stranu Himalaje u Nepal i postalo poznato kao narod Šerpa. U skupini koja je krenula iz Tingrija bili su još Morshead i Wollaston, dan prije Nangpa La odvojili su se i otišli na jugozapad, ušli duboko u nepalsku pokrajinu Rollwaling i popeli se ponovo na tibetsku visoravan s juga. Došli su sve do Nyalama, inače danas prve auto dionice kada se prijeđe nepalsko-tibetska granica na cestovnom putu prema Everestu ili Cho Oyuu. Čak su potegnuli još pedesetak kilometara na sjever do najveće

tibetske rijeke Yarlung Tsampo, nama poznate kao Brahmaputra, koja zaobilazi cijelu Himalaju, daleko na istoku se obrušava u indijsku ravnicu te dalje mirno teče u Bengalski zaljev. Te dvije izvidnice istraživale su postoje li neki prolazi prema Everestu s jugozapada i ustanovili su da ih nema, jer je sve predaleko da bi se išlo tom stranom.

Prva ekspedicija na Everest, iako je planirala uspon i na vrh, ali znala od početka da su za to male šanse, ostvarila je zadivljujuće rezultate. Sve što je trebalo otkrila je na sjevernoj strani Everesta i više nije bilo nepoznanica. Po Istočnom ledenjaku Rongbuku i preko Sjevernog sedla, do danas je na vrh Everesta iz Tibeta ostvareno 90 % svih uspona.

Morshead i Wheeler izradili su detaljan zemljovid (1:250.000) tog dijela Tibeta, a Wheeler i zemljovid same okolice Everesta (1:63360). Snimili su sva važna mjesta i napravili velik katalog fotografija s tog puta, a o svemu su napisali i knjigu. Wollaston je prikupio i identificirao mnoge biljke (pa i neke endeme), ptice i životinje, a Heron je obavio geološka istraživanja izradivši i geološku kartu tog područja.

Još dok je ekspedicija na povratku pješaćila po Tibetu, u Royal Geographical Societyju saznali su da je put prema vrhu istražen i zajedno s Alpine Clubom (prvi planinarski savez u svijetu, osnovan 1857.) najavili, kako su rekli, »napad« na najvišu planinu na svijetu ekspedicijom sljedeće 1922. godine. Do Drugoga svjetskog rata, koristeći iskustva i podatke ekspedicije od 1921., organizirali su ih s tibetske strane još nekoliko: 1924., 1933., 1935, 1936. i 1938. Svaka od njih bila je na neki način dramatična, neke zbog smrtnih žrtava i tragične, posebice ona 1924. kada je ovdje često spominjani Mallory zajedno s Irvinom nestao na putu od posljednjeg logora prema vrhu. Tu nesreću temeljito je istražio naš planinar Buchberger i rezultate objavio u ovom časopisu. Najviša visina koju su postigle te britanske ekspedicije bila je 8570 metara, ali vrh Everesta s te strane nije im bio suđen. Na nj je 1960. došla kineska ekspedicija, zbog koje je Mao Ce-tung naredio da se do Rongbuka najprije izgradi cesta.

Britanci su između dva svjetska rata imali povlašten tretman što se tiče Everesta, jer je 13.

Dalaj Lama samo njima dozvoljavao da se penju na Everest iz Tibeta, na veliko negodovanje i zavist švicarskih, njemačkih, talijanskih i američkih alpinista tog doba.

Kinezi su 1950. okupirali Tibet i uspona stranaca sa sjevera na Everest nije bilo do 1979. godine. Britanci su se početkom pedesetih godina prebacili na nepalsku stranu koja se otvorila, obavili 1951. izvidnicu i uspješno prošli Ledeni slap te pronašli put prema vrhu. Sljedeće godine Nepalci su dozvolu za uspon dali Švicarcima, a tek 1953. obećali opet Britancima. Teško je zamisliti njihove strepnje hoće li im se netko pred nosom popeti na »njihovu« planinu, koju su prvi izmjerili i utvrdili da je najviša na svijetu, dali joj ime jednoga svog umirovljenika, izvidjeli je i pronašli prilaze prema vrhu s obje strane te imali već sedam neuspješnih ekspedicija na Everest. Toga su proljeća 1952. Švicarac Raymond Lambert i Šerpa Tenzing Norgay morali odustati samo 255 visinskih metara od vrha najviše planine. Da su se tada popeli, povijest himalajizma bila bi sasvim drukčija.

* * *

Područje koje je istraživala Prva ekspedicija na Everest 1921. vrlo mi je blisko. Imao sam sreće biti ondje šest puta na alpinističkim

ekspedicijama, sve ih voditi i provesti ukupno više od 12 mjeseci u tim predjelima. Prvi put 1987. kada smo s nedalekog Ngojumba Kanga u Nepal uoči Lingtrene kao na dlanu vidjeli gdje je sve Mallory tumačio jugozapadno tražeći put prema Sjevernom sedlu. S jednim slovenskim penjačem bio sam 1988. na izvidnici po Zapadnom Rongbuku i podno sjeverozapadne stijene Everesta tjednima smo proučavali »vozni red« lavina i uvjete za uspon sljedeće godine. Uslijedila je 1989. moja najteža i najduža ekspedicija, trajala je 93 dana. Pokušali smo se na Everest popeti po Velikom kuloaru, u stijeni desno od Sjevernog sedla, ali morali smo odustati zbog lošeg vremena. Šest godina poslije, 1995., otišli smo, putovima koje je otkrivala ekspedicija 1921. iz Tingrija, na Cho Oyu. Trojica naših došla su na vrh, a jedan se skijao s vrha. Everest je opet došao na red 1997. i dva su slovenska člana naše ekspedicije stigla na vrh preko Istočnog Rongbuka i Sjevernog sedla, toliko opisivanih u ovom članku. Jedan od njih kao prvi Slovenac sa sjeverne strane i drugi kao prvi i dosad jedini Slovenac koji se popeo na Everest bez boca s kisikom. S tibetske strane, na sedlu Nangpa La istraženom prije davnih sto godina, bio sam 2007. na našoj Ženskoj ekspediciji na Cho Oyu.

Pogled iz zrakoplova na letu Kathmandu – Lhasa. S lijeva Chomo Lonzo, Lhotse, Everest, Cho Oyu i Gyanchung Kang. Dolje u sredini je pokrajina Kharta i tajanstvena dolina Kama

C

Mrika, najmlađa alpinistička zvijezda

Intervju: Mrika Nikqi na sedam najviših vrhova kontinenata prije 18. rođendana

Elvir Munjaković, Zagreb

Mrika Nikqi, svestrana sportašica s Kosova, upisala se prije 18. rođendana u povijest kao najmlađa osoba koja se popela na sedam najviših vrhova svijeta. Uspion na sedam najviših vrhova san je svakog alpinista, a Mrika je taj cilj ostvarila već sa 17 godina, u kolovozu 2019.!

S ocem u Himalaji

Ljubav prema penjanju usadio joj je otac, Arianit Nikqi, koji je također alpinist i koji ju je pratio u tom pothvatu. Osim alpinizmom, Mrika se uspješno bavila i drugim sportovima, no nakraju je ipak prevladala ljubav prema planinama.

Uspješna u karateu i skijanju, ali prevladala je ljubav prema alpinizmu

Sportom se počela baviti vrlo mlada. S deset godina počela je trenirati karate i bila dvostruka prvakinja Kosova, a istodobno se bavila i skijanjem. No, kako je otac alpinist, često su vrijeme provodili

u planinama, što je i Mriki postala primarna preokupacija.

»Hodati sam počela iz razonode i zabave. Nakon toga se jednostavno dogodilo da sam ispenjala najviše vrhove Kosova, Albanije i Bugarske. Imala sam 15 godina kad sam se pokušala popeti na Mont Blanc i Gran Paradiso, ali je vođa pohoda zbog ekstremnih vremenskih uvjeta odlučio da se ne penjemo na vrh. Čim sam napunila 16 godina, popela sam se sa svojim ocem na Kilimanjaro. I tako je počeo projekt obilaska sedam svjetskih vrhova«, kaže nam Mrika.

Za uspon je važna mentalna snaga

Osim fizičkih, penjanje iziskuje i vrlo velike mentalne napore, s čime se nije jednostavno nositi. »Prema mojem, prilično velikom iskustvu, mentalni je dio najzahtjevniji jer se ponekad zna dogoditi da si u fizičkom smislu sposoban

nešto ispenjati, ali mentalno jednostavno ne ide. Svaki planinar i penjač mora biti mentalno izvanredno jak da bi uspio u svojim naumima«, pojašnjava i dodaje da je upravo mentalna priprema najznačajnija za uspješan uspon.

Na usponima se, nažalost, ponekad događaju i nesreće. Mnogi su alpinisti svoju strast i ljubav prema planinama platili glavom, pa je veoma važno prepoznati trenutak u kojem je bolje odustati od uspona.

»Ako na usponu primijetiš i osjetiš opasnost ili dobiješ osjećaj da riskiraš život ako nastaviš – to je trenutak kada treba reći dosta i vratiti se«, kaže Mrika.

Na planini sam najsretnija i stopostotno svoja

Mnogima je izvan alpinizma neshvatljivo zašto je netko spreman na tolike napore i rizik radi osvajanja vrhova, no

Na Mount Everestu, najvišem vrhu svijeta 2019.

Zahtjevni usponi
i silasci kroz
stijene i smrznute
padine

Mrika kaže da je svakom penjaču jasno u čemu je privlačnost takvih pothvata. »Sigurna sam da svatko tko voli penjanje i planine razumije zašto sam se odlučila ispenjati sedam vrhova. Na planini sam

najsretnija i stopostotno svoja.«. Osim što je ponosna na svoj uspjeh, ističe da je ponosna i na svog oca, koji je u svakom trenutku bio uz nju. »Ponekad nije važan samo rekord da sam najmlađa žena koja se uspjela na svih sedam vrhova, nego i dokazivanje samoj sebi da sam sposobna za sve te napore i uspone«, pojašnjava Mrika.

U planu je i uspon na K2 – jednu od najopasnijih planina na svijetu

Uspón na Mount Everest, najviši vrh na svijetu, visok 8848 metara, bio je poseban izazov. Mrika ga opisuje kao težak, opasan, ali i zabavan. »Osoba treba biti jako usredotočena i potrebna je golema količina volje, discipline, efikasnosti i treninga. Najveći dio moje brige pri tom usponu bio je što ako se nešto dogodi mome ocu«.

U planu joj je i uspon na K2, koji je druga najviša, ali i jedna od najopasnijih planina na svijetu, koja je uzela živote mnogih penjača. Američki alpinist George Ball opisao ju je kao »divlju planinu koja te želi ubiti«, no Mrika je spremna i na taj izazov. »Treninzi su u tijeku i sve se zasad odvija odlično. Treninzi su snažni, ali moramo se tome potpuno posvetiti jer je uspon na K2 iznimno zahtjevan i težak«, kaže nam.

Čovjek treba biti oprezan na svakom koraku

Što se rizika tiče, njega je, pojašnjava Mrika, moguće umanjiti oprezom. »Čovjek treba biti oprezan u svakom potezu i mora svaki korak ili potez dvaput provjeriti kako bi bio siguran da je sve u redu.«

Mrika kaže da se još nije penjala u Hrvatskoj. Što se tiče slobodnog vremena, provodi ga, kaže, kao i sve ostale djevojke. »Volim izaći sa svojim prijateljicama. Istinski uživam u kampu-ranju s ljudima i dijeljenju iskustava. Jako volim plesati i skijati se.«

Upitali smo je i tko su joj uzori u alpinističkom svijetu. »To su Wanda Rutkiewicz, Jerzy Kukuczka, Reinhold Messner, Denis Urubko, Tamara Lunger, Dani Arnold, Conrad Anker, David Lama, Simone Moro...«, rekla je Mrika.

I na kraju, naš je dojam da je Mrika skromna djevojka, psihofizički jaka i vrlo jednostavna. Ne voli kompliciranje. Često se smije, vesele je osobnosti. Odlična je mlada alpinistica zadivljujućih rezultata. Želimo joj svu sreću ovoga svijeta.

Na Aconcagui (6962 m), najvišem vrhu Anda

Prelazak ledenjačke pukotine

Na Hrastovici

Edita Ciglonečki, Sisak

Dvaput u životu doživjela sam akutni napadaj psovanja. Onako, kao da mi je zloduh zaposjeo um i tijelo. Iz nekoga kutka svijesti nemoćno sam svjedočila kako mi iz usta izlijeću psovke za koje bih se mogla zakleti da nisam niti znala da postoje.

Prvi put kad još nisam niti krenula u školu. Ljetovali smo s još jednom obitelji. Jednog jutra ušla sam u auto tog stričeka prerano, dok se još okretao na parkiralištu. Moji su stajali vani i čekali da se okrene prije no što i oni uđu. Dok smo bili sami u autu, striček mi je nonšalantno dobacio: »Mačko, sad ćemo mi njima pobjeći!« Prijetnju sam shvatila ozbiljno. Kad se životinje nađu u opasnosti, one sikću, kriješte, reže. Ispostavilo se da klinke s kikicama psuju! Otvorila sam usta, a iz njih su izvirale psovke na kojima bi mi pozavidio svaki kočijaš. Moji su roditelji u nevjerici slušali kako njihovom prijatelju spominjem

obitelj do desetoga koljena. Nije me smirilo ni njihovo uvjeravanje da se striček samo šalio da će pobjeći sa mnom. Pokušavali su me natjerati da mu se ispričam, no nisu mi znali objasniti zašto. Ta otvoreno je rekao da će me otet!

Drugi je put bilo na Hrastovici. Jednoga lipanjskog jutra s prijateljima sam se s vrha spuštala preko »Vodovoda«. Početak ljeta te je godine bio prilično kišovito, pa sam ostala zatečena količinom blata na inače predivnoj stazi. Nekoliko dana prije kupila sam nove Alpinine niske gojzerice, pa sam oprezno obilazila nepregledna polja živog blata. Već gotovo na samom kraju staze, ugazila sam u kaljužu preko gležnja. Kad sam osjetila da mi se nova gojzerica puni muljavom tekućinom, uslijedio je taj drugi napadaj psovanja. Ovaj put, na opće veselje i zabavu mojih prijatelja! »Edita«, govorili su mi kroza suze od smijeha, »nismo znali da imaš Tourettov

Put iz Hrastovice preko Vodovoda prema vrhu Hrastovičke gore

Skupina planinara kod crkve sv. Duha dvadesetih godina prošlog stoljeća (Crkva je izgorjela u požaru 1917.)

Članovi HPD-a Sisak kod ostataka crkve sv. Duha

sindrom!« Konačno sam i ja prasnula u smijeh, ne mareći više za drugu, još uvijek suhu i čistu gojzericu. Ubrzo su bile jednake. Dok sam ih doma satima bezuspješno pokušavala vratiti u prvobitno stanje, zaključila sam da se na Hrastovicu ne isplati ići. Čišćenje obuće trajalo je u konačnici dulje od samog planinarenja.

Sljedećih sam mjeseci zanemarila Hrastovičku goru. Pridala sam veću važnost nekim drugim, »ozbiljnijim« planinama. Ipak, promatrajući svakodnevno kako u suton sunce nestaje za njenim hrptom, željela sam biti tamo gore. Željela sam tamo gore, na toj blatnjavoj gori, uloviti pogled prema suncu koje nestaje s druge strane horizonta, nad banijskim zaseocima.

Hrastovička gora ime je dobila po selu Hrastovici u svom podnožju, no moram napomenuti da među nama, domaćim planinarima, »ići na Hrastovicu« ne znači ići u selo Hrastovicu, već na goru iznad nje. Najviši vrh Hrastovičke gore je Cepeliš, visok 415 metara. Do vrha se obalom Petrinjčice može doći iz Petrinje, a iz sela Cepeliša skroz do vrha vodi i makadamski put. No najljepše planinarske staze počinju u selu Hrastovici. To područje na južnim obroncima gore prepuno je izvora pitke vode, koja se još u doba Rimskog carstva akveduktom dopremala do Siska, odnosno antičke Siscije. Na širem području oko sela mnogo je ostataka gradnje rimskom opekom, jer je osim vodovoda tuda prolazila i rimska cesta.

U srednjem vijeku rimskom opekom djelomično je izgrađena i crkva Svetog Duha, kao i hrastovičke zidine. Prvo u rukama knezova Babonića, a poslije zagrebačkih biskupa, Hrastovica je u srednjem vijeku bila važno mjesto. Sastojala se od Gornje i Donje utvrde, utvrđenog naselja i franjevačkog samostana izvan zidina. U stogodišnjem ratu s Turcima odigrala je važnu ulogu, no 1584., kad je bilo očito da neće moći odoljeti prodoru Turaka, ondašnje stanovništvo namjerno je porušilo utvrdi prije nego što ju je napustilo. Kuće su bile drvene, što je donedavno bio oblik narodnoga graditeljstva ovoga kraja. Prema popisu poreza iz 1546., u Hrastovici je tada bila 51 kuća. Mještani su utvrdi napunili drvenom građom od kuća koje su napustili i sve su zapalili. Velika toplina razorila je kamene zidove utvrde. Turci su je potom na kratko vrijeme osvojili, ali od ruševina nisu imali koristi, pa je ubrzo bila oslobođena. No nakon toga se strateški više nikad nije oporavila. Zamijenila ju je današnja Petrinja.

S dolaskom zime, visok snijeg i debeli minusi eliminirali su problem blatnjavih gojzerica. Ubrzo je zaživjela ideja da se svakog četvrtka poslijepodne sisački i petrinjski planinari zajedno penju na Hrastovicu. Gora čiju sam konturu svakodnevno motrila iz udobnosti svoga toplog doma, preobrazila se u mističnu, snježnu planinu. Vikendima sam i dalje obilazila udaljenije vrhove, a četvrtci su bili posvećeni Hrastovici. Taj sjeverozapadni izdanak Zrinske gore, svega nekoliko

kilometara udaljen od civilizacije, polako se pretvarao u našu oazu divljine.

U samom središtu sela, na malom trgu ispod crkve, nalazi se izvor Bartolovac. Ondje počinju četiri staze do vrha Hrastovičke gore. Markacije za najdužu rutu, onu preko Paljevina, počinju s lijeve strane, od crkve. Staza kroz šumu vodi strminom do izlaska na hrbat gore, pa duž hrpta do križanja, gdje se može skrenuti lijevo do proplanka s drvenim vidikovcem ili nastaviti kolnim putem prema vrhu Cepelišu i domu.

Ravno vodi markacija do staze preko Vodovoda, nazvane tako po građevini preko koje se naselje opskrbljuje vodom. Ta je staza najkraća i vodi šumom u serpentinama, koje otvaraju vidik na okolne predivne grebene i klance.

Lijevo počinju markacije za stazu preko Svetog Duha te nešto strmiju i kraću varijantu preko Kule.

Na skretanju za stazu preko Kule, na početnoj strmini nalazi se sajla. Ta staza zapravo vodi grebenom na kome se nekad nalazio zid srednjovjekovne utvrde, koji je spajao Donju i Gornju utvrdu. Danas su od svega vidljivi samo ostaci gornje Kule, zidane rimskom opekom u stilu »riblje kosti«.

Ako se umjesto skretanja za Kulu nastavi ravno, markacija kolnim putem vodi do ruševina crkve Svetog Duha. Ta kasnogotička crkva nastala je početkom 16. stoljeća, a izgrađena je na temeljima neke još starije crkve. Bila je obnovljena u

18. stoljeću, kad su uski srednjovjekovni prozori zamijenjeni širim baroknima; nad pročeljem je uzdignut drveni krovni zvonik, a cijela krovna konstrukcija prekrivena je drvenim daščicama. Kad je 1917. Hrastovčanin Bunjan palio živicu, iskra je pala na drveni krov i zapalila ga. Suha šindra planula je u trenu, i tek nedavno počelo se raditi na restauraciji kostura toga požarom uništenoga srednjovjekovnog zdanja.

Prije no što su se dani počeli skraćivati, preko Paljevina smo hrptom odlazili do vidikovca. Gore smo srkali vruć čaj uživajući u rumenom odsjaju sunca koje je nestajalo nad zasniženim brežuljcima Banije. Nekoliko seoskih pasa uživalo je prateći nas obroncima snježne gore. Od svih se izdvajao bernardinac Betoven, zvani Beto. Te su zime naši snježni, noćni usponi četvrtkom postali avantura koju smo radosno iščekivali tijekom tjedna. Kako su se zimski dani skraćivali, već smo u polasku stavljali čeone lampe. Sve smo češće birali kraću, ali strmiju stazu preko Kule. U vedrim noćima punog mjeseca vidjelo se toliko dobro da ponekad nismo niti palili čeone lampe. Nebo posuto zvijezdama ljeskalo se u kristalima zaleđenog snijega. Ponekad je izgledalo kao da hodamo po zvijezdama. U tim čarobnim trenucima hodali smo u tišini, puštajući srne da nam pretrčavaju stazu. S dolaskom proljeća dani su postajali duži i snijeg se počeo topiti. Dok smo u proljetnim sutonima lovili krijesnice visoko nad

S mojim čoporom na stazi preko Vodovoda

Bernardinac Beto bio je ljubimac svih planinara i maskota Hrastovice

Blata na Hrastovici ne nedostaje, a moj čopor doista uživa u njemu

prvim svjetlima Petrinje, prestala sam mariti za blatnjave pute.

Hrastovička je gora svojom ljupkošću i ljepotom privukla prve planinare još davne 1874., ubrzo nakon osnivanja Hrvatskoga planinarskog društva. Nedaleko od vrha obraslog šumom pitomoga kestena nalazilo se Pecko jezero, koje je počelo mamiti sve veći broj izletnika i pionira hrvatskog planinarstva. Kad je 1922. osnovana Podružnica HPD-a Zrin, pioniri petrinjskog planinarstva pod vodstvom Matije Filjka započeli su s uređivanjem staza do Peckog jezera i vrha gore. Na vrhu se nalazio trigonometrijski geodetski stup koji su još 1864. podigle krajiške vlasti. Oko njega je 1926. izgrađen vidikovac koji je prvo bio visok devet metara, a kad ga je desetak godina poslije drveće nadvisilo, bio je nadograđen do 16 metara visine. Uz vidikovac su planinari iz Petrinje 1938. otvorili i planinarsku kuću, koju

su zbog velike posjećenosti već sljedeće godine proširili.

Tijekom Drugoga svjetskog rata Pecko jezero je presušilo, vjerojatno kao posljedica granatiranja. Krajem rata uništen je i vidikovac, zajedno s geodetskom piramidom. Planinarska kuća bila je opustošena, a njena drvena građa iskorištena u gradnji drugih kuća u obližnjim selima. Tako je Hrastovička gora nakon Drugoga svjetskog rata izgubila dobar dio svoje atraktivnosti.

Na vrhu tada zapuštene gore JNA je 1962. izgradila novu geodetsku piramidu. Oko nje je dvadesetak godina poslije ponovo izgrađen drveni šesnaestmetarski vidikovac. Tek se nakon Domovinskog rata, 2007., izgradnjom novoga planinarskog doma, počeo ostvarivati san petrinjskih planinara. Izgrađen u stilu tradicionalne ruralne banijske arhitekture, dom »Matija Filjak« jedan je od najljepših planinarskih domova u Hrvatskoj. Za vrijeme planinarske kestenijade

sada već tradicionalno ugošćuje planinare iz svih krajeva zemlje, a brojna nepca željna gastronomskog užitka redovito ga posjećuju i kad su u pitanju natjecanja u kulinarskim umijećima pripremanja kotlića. Izgradnjom metalnog vidikovca oko trigonometrijskog stupa 2019., san petrinjskih planinara u potpunosti je ostvaren.

Do vrha Hrastovice popela sam se s prijateljima i u posljednjim satima 2019. Kad smo penjući se stazom preko Svetog Duha, kroz gustu šumu pitomoga kestena ugledali upaljeno svjetlo na prozoru doma, osjećali smo se kao u kakvoj zimskoj bajci. Dim iz dimnjaka pozivao je da uđemo u dom i pored peći ugrijemo prozeble ruke. Dok su kazaljke otkucavale ponoć, nazdravljali smo na novom vidikovcu, visoko iznad krošanja kestenova. Bilo je lijepo prvi sat 2020. provesti na omiljenoj gori, među dragim prijateljima. Daleko od pucnjave i buke, poželjeli smo jedni drugima zdravlja i puno novih ispenjanih planina. Imali smo snove od kojih smo gradili planove i jedva čekali da ih pretočimo u stvarnost. Koji mjesec poslije postalo je s pandemijom korone jasno da ćemo snovane avanture morati odgoditi za neko drugo vrijeme.

Potpunim zatvaranjem županija, Hrastovica je ostala jedino dostupno utočište divljine. Ljudi su se u strahu izolirali, pa sam sve češće na njene obronke odlazila sama. Ponekad bi me pratio

bernardinac Beto, pseća ikona Hrastovice. Beto je obožavao djecu. Kad god bi u selo pristigla koja rijetka grupica planinara s djecom, Beto bi ih obvezno vodio do vrha. Kad nije bilo djece, i ja sam mu bila dobro društvo. Radosno bi mi dotrčao u susret i nježno me gurkao svojom velikom glavom. Ako bih zanemarila poziv na maženje, obavijao bi svoj dugi trup oko mene, poput mačke, sve dok ne bih popustila i barem ga malo podragala. Dok smo prolazili poljima prema šumskoj stazi, ljudi s traktora pozdravljali bi ga oslovljavajući ga imenom, a Beto im je radosno odzdravljao s »vau-vau«, mašući repom.

Jednog jutra krenula sam do vrha preko Kule. Beta nije bilo, no na makadamu sam dobila društvo. Pratilo me jedno malo, razigrano, crno-bijelo štene. Kad god bih se okrenula, maleno pahuljasto klupko stajalo je desetak metara iza mene i pravilo se da nema ništa sa mnom, da me ne prati. Hodala sam šutke, smijuljeći se u sebi. Kad sam došla do sajle na velikoj strmini i popela se kojih desetak metara više, štene me je gledalo odozdo. »Što je mali, hoćeš li se znati sam vratiti kući?« obratila sam mu se odozgo, sigurna da je premali da bi svladao okomitu strminu. No maleni je prihvatio izazov i u nekoliko se skokova popeo do mene. Bio je to početak jednog predivnog prijateljstva. Malo, crno-bijelo klupko prilično se brzo preobrazilo u predivnog border

Članovi HPD-a Sisak kod planinarskog doma »Matija Filjak«

Pri prvom obilasku Hrastovice nakon potresa – opreza nikad dosta, pa kacija glavu čuva

kolija, Tora. Pri svakom dolasku na Hrastovicu, Tor bi me u selu čekao ispred svoga dvorišta. Kad bi me opazio, ispuštao je piskutavo pjevne zvukove radosti i svaki me put pokušavao oboriti na tlo. U tim je pokušajima bio vrlo uporan i dosljedan. Ako mu to ne bi uspjelo otprve, dok je još bio manji, prvo bi uzeo zalet od desetak metara i onda skočio na mene. Kad bi me prevratio na tlo, slijedilo je lizanje po licu uz raspjevanu ciku. A onda bi legao do mene prevrnuvši se na leđa i čekao svoju turu maženja. I tako svaki put. S vremenom sam naučila da su stvari puno jednostavnije ako se odmah na početku predam i spustim na tlo. Jedne nedjelje ujutro prolazila sam pored Torovog dvorišta, ali nije ga bilo unutra. Sasvim sam smetnula s uma da je vjerojatno otišao na misu, koja se zbog korone služila na otvorenom. Kad sam se približila skupini koja je slušala propovijed ispred crkve, Tor me odmah uočio i jurnuo obaviti naš ritual pozdravljanja. S njim je bio i Koko, župnikov ljubimac. Obojica su skočila na mene i oborila me cikćući od radosti. Ljudi su preneraženo promatrali kako padam na

zemlju, vjerujući da sam napadnuta. Trebalo im je vremena da shvate kako se radi o bezazlenoj igri. Sve smo troje pognutih glava prošli pored župnika, kojem smo prekinuli propovijed.

Nakon zajedničkih planinarenja Tor bi me odveo do svog dvorišta, pa sam tako upoznala i njegovu ljudsku obitelj: mamu, tatu, tri predivna dječaka i baku. Pokazao mi je i svoje ovce, na koje je bio naročito ponosan. Ponekad smo Tor i ja planinarili sami, a ponekad bi nam se pridružili moji prijatelji, ili pak Beto, Koko i još seoskih pasa.

S dolaskom toplijih dana, na Hrastovićku goru stigli su i migranti. U šumi su uza staze mjestimično bili vidljivi tragovi njihova logorovanja i hrpe odbačene odjeće. Jedan izmoren, izglednjeli dvojac čak se spustio u selo i dobrovoljno predao policiji. No bio je to tek trik, jer radilo se o dvojici vodiča koji su prošvercali jednu grupu ljudi u Sloveniju, pa su predajom dobili besplatan prijevoz natrag u Bosnu, koja im je i bila odredište. Tamo ih je već čekala nova grupa ljudi koju je trebalo prebaciti preko Hrvatske.

S obzirom na mogućnost susreta s migrantima usred šume, bilo mi je drago što me prati čopor seoskih pasa. S njima sam se osjećala sigurnom. U naš su čopor bili dobrodošli svi psi koji su se međusobno dobro slagali. Jednom se pojavio pas koji je napao Tora. Potjerala sam ga zamahnuvši štapom, i od tog me je trena moja družina razmahanih repova tretirala kao vođu čopora.

Pale su kiše. Zemljani puti opet su se pretvorili u kaljužu. Prije korone, nakon kišnih razdoblja odlazila sam planinariti bilo kamo, samo ne na blatnjavu Hrastovicu! Sada nije bilo drugih izbora, pa sam se toploga proljetnog dana našla na raskvašenoj stazi koja se preobrazila u živo blato. Nisam ga nikako mogla zaobići. Izula sam tenisice i bosa progacala poljem blata. Vidjevši što radim, moj se čopor raspametio od radosti. A radost su pokazivali valjajući se u kaljuži. Namjeravala sam bosa prijeći samo preko blatnjave zapreke, no stopalima se dopalo sljublivanje

s toplom, vlažnom zemljom. Noge, jednom oslobođene obuće, više nisu željele natrag u kalupe tenisica. Tabanima se svidio dodir zemlje i mekoga šumskog lišća. Obuzela me je neizreciva uгода slobode. Okvačila sam tenisice o ruksak i produžila dalje bosa. Blatnjavi čopor razdragano me je slijedio u stopu.

Voljeli smo se zaustaviti kod vidikovca na Paljevinama. Dok bi psi jurcali livadom, ja sam uživala u pogledu na Bačugu i uspavane, gotovo posve napuštene zaseoke Banije. Iz ruksaka bih izvadila pseće kolačiće i hranila svoje četveronožne drugare planinare. Najviše su voljeli da ih hranim iz ruke. Zadovoljno bi mljackali slastice s mog dlana. Nisu jeli zbog gladi. Naš ritual hranjenja bio je čin ljubavi. Kolačić po kolačić, ta bi igra potrajala sve dok ne bi zadovoljno polijegali oko mene. Jednom sam se, hraneći ih, sjetila pokojne mame. I nju sam tako hranila, zalogaj po zalogaj. Polako, da se ne uguši. Zbog tumora na mozgu, bila je nepokretna i više nije mogla jesti sama. Nije više mogla ni govoriti. Ti naši svakodnevni, dugi rituali hranjenja bili su sve što nam je ostalo. Stegnula bi mi ruku, gledajući me zahvalno, s toliko ljubavi koliko svi pjesnici svijeta ne mogu opjevati. Zajecala sam, prisjetivši se tih naših zadnjih dana. Koko mi je sjeo na bosa stopala, Beto je svoju golemu glavu naslonio u moje krilo, a Tor se propeo obgrlivši me prednjim šapama i nježno mi lizao suze s lica.

Uskoro je postalo jasno da se ekspedicije na Atlas i Elbrus, koje su bile planirane za ljeto, zbog korone moraju odgoditi. Ponekad sam vikendom odlazila u Gorski kotar ili na Velebit i Dinaru. Dok sam uživala u netaknutoj divljini s koje sam promatrala morsku obalu, otoke ili pak beskrajne planinske lance na sjeveru, sjetila bih se svog čopora i pomislila kako bi oni sada tu uživali. Nakon povratka, na Hrastovici sam im pričala gdje sam sve bila preko vikenda, što sam vidjela i kako je bilo. Natiskani oko mene, uvijek su me pozorno slušali. Voljeli su i priče o drugim psima koje sam sretala na svojim putovanjima. Pričala sam im o lutalicama s plaže na Baliju, koji su se za oseke hranili rakovima. Dok sam im opisivala kako su mi zadnjeg dana mog boravka na plaži ukrali i sakrili sandale kad sam se došla od njih oprostiti, čopor se razdragano cerekao. »Vuf-vuf«,

Potres je odronio na put velik dio stijene

Raspucana geodetska piramida nakon potresa

komentirali su, »to su ti napravili kako bosa ne bi mogla otići«. Slušali su bez daha o psu koji je našu grupu pratio pri usponu na Etnu, i koji nas je upozorio zacviljevši i bježeći natrag nekoliko sekundi prije no što nas je poklopio oblak otrovnoga sumpornog plina. Bili su zadivljeni pričom o dvjema pametnim kujicama s Olimpa, koje stijenom vode ljude do Mitikasa i Skale, i odande ne silaze dok se pred smiraj dana i posljednji čovjek ne spusti na sigurno. A kad sam im pričala o psu koji mi se na Adamovom vrhu u Šri Lanki pridružio u promatranju izlaska sunca, ljubomorni »ko psi«, brundali su kako sunce izlazi i na Hrastovici!

Ljeto i ranu jesen proveli smo jurcajući planinarskim stazama. Izgleda da smo bili baš cool čopor, jer su nam se svi psi i djeca na koje bismo putem naišli željeli pridružiti. Jednom prilikom, dok sam pred planinarskim domom sjedila bosa, pravila sam se da ne primjećujem kako me dvije mlade mame ogovaraju. Jedna je trkala drugu,

Planinarski dom »Matija Filjak« nakon potresa 29. 12. 2020.

uz komentar: »Vidi ovu munjaru! Bosa!« Bile su toliko zaokupljene mojom osobnošću da nisu ni primijetile kad su im se djeca izula i vrišteći razdragano jurcala oko stolova. Beto i Koko otrčali su k njima, igrati se. Tek kad sam prasnula u smijeh jer im je Koko svima redom sjedao na bosa nožice, skrenule su pogled s mene, da vide čemu se to »munjara« smije. Zatečene, šutke su spustile glave.

Sezona bosonogog planinarenja završila je kad su rodne krošnje pitomoga kestena počele ispuštati plodove u bodljikavim košuljicama. Otprilike u to doba objasnila sam čoporu da se jedno vrijeme nećemo vidjeti jer moram na operaciju. Nakon zabrinutog skvičanja uvjerala sam ih da to nije ništa strašno. Bila sam već na puno operacija. Doktori izrežu bubicu, i onda sam dobro. Taj sunčani dan početkom studenoga ostao je zauvijek urezan u mom sjećanju. Spustili smo se u selo preko Vodovoda i na Mesarićevom se izvoru čistili od blata. Dopratili su me do

Ruševina crkve sv. Duha nakon potresa

bicikla parkiranog pored česme podno crkve. Kad sam sjela na bicikl, Tor se još jednom propeo, da me poljubi za sretan put. Krećući nizbrdo, okrenula sam se još jednom. Beto, Tor i Koko stajali su na trgiću gledajući za mnom. Kao da su već tada znali da je to bilo naše posljednje zajedničko druženje u četvero.

Dana 29. prosinca 2020. probudila sam se u bolovima. Čišćenje žbuke otpale nakon potresa dan prije, tek nekoliko tjedana nakon operacije, za mene je ipak bilo previše. Operacija je protekla dobro, no bilo je i loših vijesti: zračenje je u tolikoj mjeri oštetilo okolno tkivo da ću morati na još jednu operaciju, sedmu, otkako sam se prije sedam godina po prvi put susrela s dijagnozom karcinoma. Onaj od 6,4 zatekao me je u prizemlju zgrade. Izjurila sam iz nje, dok su oko mene zrakom letjeli komadi žbuke. Stojeći pokraj bora koji je moja mati zasadila nakon rata, promatrala sam kako se zgrada trese i uvija poput harmonike, suprotno svim zakonima fizike. Trajalo je beskrajno dugo. Bila sam sigurna da posljednji put gledam svoj dom. Činilo se da je pitanje desetinke sekunde kad će se zidovi sasuti u prah. No nije to ono što me prestravilo. Bilo je jezivo slušati vrištanje ljudi zarobljenih po stanovima. Nikad prije nisam čula takve vriskove. Bili su to zvukovi primata u strahu za vlastiti život. Krikovi, genetski prenošeni s drevnih predaka, artikulirali su životinjski nagon za preživljavanjem. Kad se tlo smirilo, u zlokobnoj tišini promatrala sam

zgradu koja je ipak izdržala. Ljudi su ubrzo počeli izlaziti. Srećom, nitko nije bio ozbiljnije ozlijeđen. Telefonske linije bile su prekinute. Svoje bližnje nisam mogla dobiti telefonom, ali nekim je čudom Goga iz Njemačke prodrila do mene putem WhatsApp-a. Nekoliko sati poslije, stojeći pred zgradom u poluobamrlom stanju, odgovarala sam na pozive prijatelja iz cijelog svijeta. Javljali su se moreplovci s kojima sam godinama dijelila život pod bijelim jedrima Wind Spirit. Nazivali su me prijatelji s obronaka Ararata i Kilimanjara, s planina Irana, Armenije i cijele bivše Juge. Mislila sam da nitko neće ni primijetiti kad jednom odem. Doći u ovaj svijet bez ičega i otići bez tragova, bio je moj prirodni odabir. No toga popodneva, 29. prosinca 2020., shvatila sam koliko sam bogata, a da toga nisam bila ni svjesna. Uvidjela sam koliko predivnih ljudi imam u svom životu. Naučila sam da nisam otok. Da se bar zemlja nije morala tresti, rasjedi pucati, rupe se otvarati kako bih spoznala koliko sam voljena! Dok se tlo uporno treslo, nevidljive ruke pružene iz srca moga nomadskog plemena držale su me da se ne raspadnem.

Nepregledne kolone crvenih vatrogasnih vozila kretale su se put Petrinje, grada čija je jezgra nestala. Dok sam sljedećih nekoliko noći spavala u autu, stalni zvukovi sirena pružali su određenu dozu sigurnosti. Poručivali su: »Tu smo, niste sami.« Istovremeno, razasuti po krhotinama Banije, alpinisti i visokogorci s kojima sam donedavno pohodila mnoge vrhove, sada su čistili ruševine. Tamo gdje nisu mogli prići vatrogasci s dizalicama i košarama, išli su oni. Skidali su dimnjake s mokrih, skliskih krovova, bez odmora krpali rupe. Bez puno riječi, bez selfija i samopromocije na tuđoj nesreći. Na ulici ih nećete uočiti. Ne hodaju uokolo u odorama HGSS-a. Predsjednik ih neće primiti u svom uredu da im uruči medalje, niti oni za to mare. A ja sam tako ponosna što ih poznajem! U najmračnijim trenucima naše novije povijesti imala sam priliku svjedočiti kako je katastrofa iz njih izvukla ono najbolje!

Kad sam počistila sve porazbijano po stanu, došlo je i vrijeme za sedmu operaciju. Nakon tjedan dana vraćala sam se s Rebra kući, u Sisak. Dok je u Zagrebu bio sasvim običan dan u kome

se unatoč sivilu život normalno odvijao, negdje na granici Sisačke županije ušla sam u neku drugu stvarnost. Sniježilo je. Šume i livade obavila je gusta bjelina. Seoske kuće porušenih zabatnih zidova, odlomljenih dimnjaka i ogoljelih krovova, u snježnoj su tišini svjedočile o katastrofi. Moj me je grad dočekao rastrgan. Izmjenjivali su se prizori obezglavljenih austrougarskih kuća u središtu grada, porušenoga Starog mosta, razrušene bolnice pred kojom su razapeti vojni šatori. Nakon tutnjave potresa i zavijanja sirena vratila sam se u zlokobno tih Sisak, okovan snijegom. Zagreb je tako blizu, samo sat vremena vožnje! A iz Siska, tako dalek! Ostao je za mnom, učmao u sigurnosti svakodnevnice u kojoj se sve uzima zdravo za gotovo. Ostao je za mnom, kao i ostatak ovom katastrofom netaknutog svijeta. Ovdje se više ne čuju sirene. Život je stao. Previše je tišine.

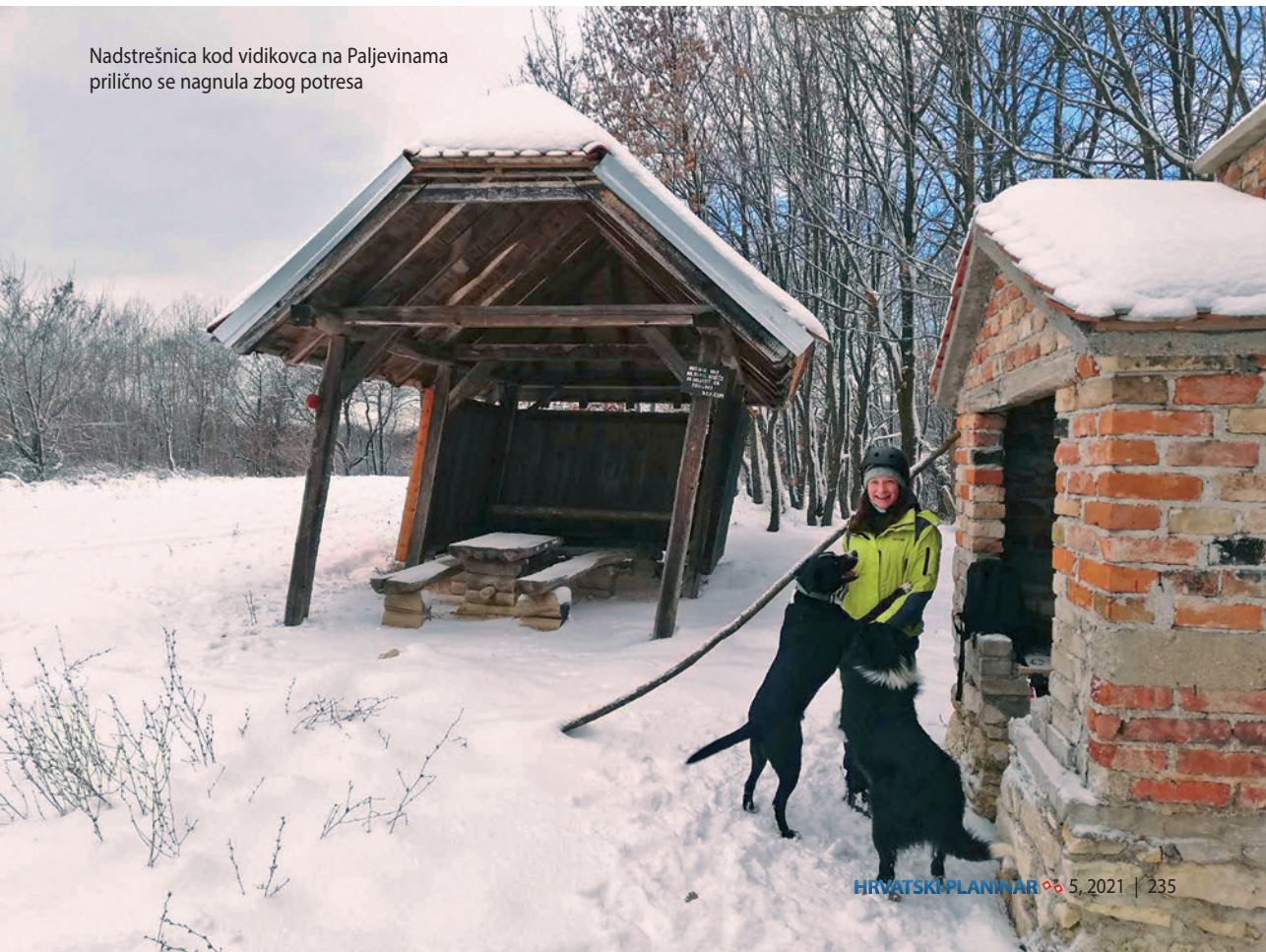
Kad sam prvi put nakon razornih potresa otišla na Hrastovicu, selo podno gore uronjeno u bjelinu snijega djelovalo je uspavano. Dočekale su me kuće bez dimnjaka, a u dvorištima kamp

prikolice. Snijeg je prekrrio porušene cigle i crjepove. Tišina koju inače donose zimska snježna jutra ovaj je put djelovala jezivo. Čak ni psi nisu lajali! Nošene vjetrom, po dvorištima su lamatale plave zastave Dinama.

Došla sam do Torove kuće. Dočekao me je na ulazu u prazno dvorište. Mirno mi je prišao, propeo se na zadnje noge, a prednje šape položio mi je na ramena. Dugo me je gledao u tišini, lagano drhteći. Cvileći tiho, kao da je htio reći »bojao sam se da te više neću vidjeti«. Maleno razigrano štene u agoniji razornih potresa preobrazilo se u odraslog psa. Prvi put u svom kratkom životu Tor je osjetio opasnost pred kojom smo svi nemoćni. A Beto... Beto je nakon potresa nestao. Ta me je vijest zatekla nespremnu. Zaboljelo me je kao da se radi o članu moje najuže obitelji.

U društvu Tora i Koka obišla sam hrastovičke planinarske rute. Posljedice potresa bile su vidljive na svakom koraku. U šumi je puno popadalih stabala prepriječilo staze. Drvena

Nadstrešnica kod vidikovca na Paljevinama
prilično se nagnula zbog potresa

Kod vidikovca na Paljevinama. Malo crno-bijelo štene uskoro se preobrazilo u predivnog border kolija Tora

nadstrešnica kod vidikovca na Paljevinama opasno se nakrivila. Ispred planinarskog doma porušen je dimnjak koji je za sobom povukao mnogo crjepova. Svi vanjski stolovi bili su isprevturani, a geodetska piramida polomila se na nekoliko dijelova. Još je jedino nova metalna konstrukcija vidikovca drži da se ne poruši. Na stazi preko Kule, kod sajle, odronio se velik dio stijene i potpuno prepriječio put. Dio gornje utvrde urušio se na stazu. Čitav je jedino ostao dio kamene konstrukcije kroz koji su stabla ugradila prirodnu armaturu. Crkva Svetog Duha,

na kojoj su prije potresa restauratorski radovi bili već u poodmakloj fazi, ponovo se sasula u ruševine.

Kuća Torove obitelji više nije sigurna, pa su se privremeno smjestili u drugoj kući, na početku sela. Otišla sam s Torom da ih posjetim. Pokušala sam ga pri odlasku nagovoriti da ostane sa svojima u toj privremenoj kući. No on se uporno vraća u svoje sada napušteno dvorište. Legne pred ulazom i čeka. Čeka da svijet ponovo bude normalan. Čeka da djeca opet radosno jurcaju uokolo. Čeka Beta.

Ususret obnovi

Planinarski dom »Matija Filjak« znatno je oštećen potresima. Urušeni su dimnjaci, koji su oštetili dobar dio crjepova i krovnog lima. Uništen je roštilj kojim su se koristili brojni planinari i izletnici. Vjerojatno je oštećena i cisterna iz koje se planinarski dom napajao vodom. Urušio se i nedavno sagrađen vidikovac. U domu je uništen dio namještaja i još puno toga. Očekuje nas velika obnova, a planinari su 7. siječnja 2021. u volonterskoj akciji sanirali ono što je bilo hitno: dom su očistili od razbijenog stakla i prolivene tekućine, popravili su krov (koji treba potpuno presložiti), zatvorili otvor dimnjaka (dimnjak nije uporabljiv) i isključili struju. HPD Zrin poziva sve planinare da mu pomognu obnoviti dom. U tu je svrhu počelo prikupljanje sredstava za saniranje posljedica potresa. Svi koji to žele mogu sredstva donirati na račun HPD-a Zrin IBAN HR0524070001188013089. Podrobnije informacije o obnovi doma mogu se dobiti na tel. 091/57-89-076 (Vladimir Kaurinović) i e-mail info@hpd-zrin.hr.

Klečke divokoze

Zvonko Trdić, Ogulin

Krenuo sam pješice iz Ogulina s namjerom da se nekim novim pravcem, izvan uobičajenih staza, popnem na Klek. Ubrzo se pored mene zaustavio automobil, pa sam se s Brunom, Đurđicom i njihovom kćerkom povezoao dio puta. Mene su ostavili na Bazi, a oni su nastavili put Bjelskoga i Kleka.

Uputio sam se cestom prema Turkovićima, okrenuo lijevo, pa uz Crni potok stazom u Jelav. Još nisam bio posve siguran kojim bih pravcem nastavio uspon. Krenuo sam ravno uvalom prema vrhu, s lijeve strane Muža, pa vrletnom strminom pod istočnu stranu Klekove glave, nešto sjevernije od Klečke špilje. Naumio sam nastaviti, ne gubeći visinu, put Klečica, zaobići ih u podnožju, pa se Perasovim jarkom popeti na njih.

Napredujući zamišljenim pravcem, divio sam se nepoznatim vizurama visokih stijena i dotad neviđenom predjelu. Snimio sam nekoliko fotografija, štedeći film, pa nastavio. Na putu od Glave prema Klečicama odjednom sam se našao u labirintu razbacanih kamenih stupova. U prvi su mi mah sličili razjapljenim krokodilskim raljama. Poslije mi se više dopalo nazvati ih – Zaboravljeni grad. Teren je bio krajnje težak, strm i opasan za hodanje. Bilo je pomalo ludo i neodgovorno sâm se otputiti takvim putom. Iza vršne stijene Zaboravljenoga grada strmo se spušta kuloar izlokan bujicama koje su se za kišnoga vremena i topljenja snijega slijevale u podnožje. Spuštajući se polagano u dno kuloara, pogledao sam prema vrhu stijene s njegove suprotne strane. Zinuo sam od čuda i skamenio se od sreće: na vrhu stijene stajao je divojarac. Kako? Pa na Kleku nema divokoza! Zurio sam u nevjerici. Da mi to netko drugi ispriča, ne bih mu vjerovao, mislio bih da laže. Jarac je mirno stajao na vršku stijene i osmatrao. Posegnuo sam za fotoaparatom i napravio jedan snimak, nesretan što nemam bolji objektiv jer je vrh stijene bio prilično udaljen, pa se jarac neće baš najbolje vidjeti na fotografiji. Nastavio sam nadajući se boljem položaju za snimanje, jer je

Divokoza u stijeni Kleka

jarac i dalje stajao na istome mjestu. Krenuo sam uza strm žlijeb koji je zaobilazio stijenu na kojoj je stajao. Nastavio sam nešto širom, travnatom kosinom, koja se, usprkos strmini, činila sasvim prohodnom. Popevši se njome prilično visoko, na stijeni više nisam vidio jarca. Ubrzo sam začuo šum kretanja nekoliko koza koje su se očito dale u bijeg prema vrhu strmoga hrpta. Dakle – ništa od fotografije!

Ogledavši se za sobom niz travnatu kosinu, shvatio sam da sam uhvaćen u zamku jer bi povratak istim putem bio previše opasan i riskantan. Buseni trave ni izdaleka ne bi bili sigurni oprimci za koje bih se mogao prihvaćati rukama pri silasku niza sklisku travu. Odustao sam od nastavka zamišljenog puta i odlučio se za uspon na vrh prijevoja. Vrlo strmim, uskim kuloarom krenuo sam uzbrdo. Uspón je bio sve teži, a kuloar je poprimao oblik sve užega dimnjaka, koji je postao penjački prilično zahtjevan. Fotografiranje jarca pretvorilo se u moj prvi solo uspon slobodnim stilom. Sva je sreća da sam imao stanovito penjačko iskustvo, koje mi je pomoglo da bez velikog straha svladam teškoće. Ispostavilo se da sam ispenjao osamdesetak metara stijene, po alpinističkim

mjerilima trećega stupnja težine, s jednim mnogo zahtjevnijim detaljem.

Popevši se na sigurno, začuo sam glasove iznad sebe. Na stazi što s Klečica vodi put planinarskog doma pozdravio sam poznanika Paju i njegova sina. Oni put Klečica, a ja prema domu. Izdaleka se čula graja raspoloženih domaćih planinara u društvu limara Belina i njegovih radnika. Bučno su slavili dovršetak posla na prekrivanju krova planinarskog doma. Pridružio sam se načas veselom društvu, pa ubrzo nastavio put, nizbrdo, prema Ogulinu.

Nekoliko sam puta svojim kolegama planinarima opisao susret s divokozama na Klečicama – no nitko mi nije vjerovao. Nije pomagala ni fotografija. Tvrdili su, s podsmjehom, da je koza naknadno dodana na fotografiju. Postao sam lažljivac, a to bih i ostao da za nekoliko mjeseci i neki od »nevjernih Toma« nisu osobno vidjeli divokoze na klečkim stijenama.

Prvom sam prilikom ponovio uspon istim smjerom kojim sam se slučajno morao popeti, kako bih provjerio težinu uspona. Popeo sam se još jednom tim smjerom i nazvao ga Smjerom za klečke divokoze. Visina uspona: 120 m. Težina: II, III, detalj V. Prvi uspon: 17. listopada 1999.

Što Đurđevac nudi planinarima

Ususret Danima hrvatskih planinara u Đurđevcu 12. i 13. lipnja 2021.

Đuro Petrović, Đurđevac

U namjeri da se predstavi zanimljiv planinarski krajolik i sadržaji na Bilogori, na inicijativu đurđevačkoga PD-a Borik HPS je još prije nekoliko godina odabrao Đurđevac za mjesto održavanja Dana hrvatskih planinara 2021. Nadajući se povoljnoj situaciji u pogledu aktualne pandemije Covid-19, PD Borik priprema 12. i 13. lipnja 2021. dane druženja u slikovitoj šumi Borik te na pitomim i životopisnim brežuljcima sjeverne đurđevačke Bilogore. Ti su lijepi brežuljci načičkani nadaleko poznatim vinogradima i klijetima, u novije vrijeme registriranim OPG-ovima, vinarijama i kušaonicama,

koje osim hodačkih-planinarskih ruta i sadržaja nude niz drugih rekreativnih, turističkih, eno, etno i gastro mogućnosti.

Ovim putem pozivamo planinarska društva i klubove da u svoj plan aktivnosti uključe obilježavanje Dana hrvatskih planinara 12. i 13. lipnja 2021. i svoj boravak u Đurđevcu. Podrobnije informacije o načinu obilježavanja Dana hrvatskih planinara bit će upućene svim članicama HPS-a početkom lipnja kada budu poznate epidemiološke okolnosti, sve prema procjeni i odluci nadležnog Stožera Civilne zaštite.

Vinograd na đurđevačkoj Bilogori

STEFAN BRAJKOVIĆ

Stari grad Đurđevac

Đurđevac je slikovit gradić 25 km istočno od Koprivnice i 165 km zapadno od Osijeka, na Podravskoj magistrali od Osijeka prema Varaždinu. Đurđevac svojim posjetiteljima nudi mnogobrojne zanimljivosti, a zanimljiv je i za planinare zbog lijepih šumovitih i pješčanih krajolika, lijepih obronaka Bilogore te kvalitetne ponude.

Centralno mjesto događanja u Đurđevcu je Stari grad Đurđevac – tvrđava iz doba borbe protiv Osmanlija i mjesto tradicionalnog održavanja Picokijade, odnosno scenskog prikaza borbe protiv Turaka i nadaleko poznate Legende o Picokima. U samoj tvrđavi nalaze se ugostiteljski objekt i muzej s postavom izložbe »Leonardo da Vinci – Čudesne sprave«, koja je otvorena do kraja lipnja 2021., te Memorijalna zbirka Ivana Lackovića Croate.

Od tog se mjesta po lijepo uređenoj šetnici dolazi do novouređenog hostela Borik uz sam rub Park šume Borik, gdje započinje trim staza. Uz samu trim stazu postavljeno je niz sprava na otvorenom za jačanje u zdravom tijelu zdravog duha. Idejno rješenje te staze primijenjeno je kasnije i kod izrade trim staze uz zagrebački Jarun. U programu Dana hrvatskih planinara, dio staze predviđen je za hodanje do rezervata Đurđevački pijesci i natrag.

Đurđevački pijesci su jedinstven prirodni rezervat nastao djelovanjem prirodnih sila; materijal stijena nošen od Alpa, tokom rijeke Drave i putem usitnjavan, nataložio se je kroz prohujala vremena i našao mjesto na spomenutoj lokaciji. Osim primjene u građevinarstvu pijesak, odnosno Đurđevački pijesci imaju značajniju ulogu u bio raznolikosti ovoga kraja čineći ga jedinstvenim u Podravlju i šire. Posjetiteljima će uređena poučna staza kroz pješčane dine do vidikovca dočarati pravu malu Saharu uživo.

Hodajući od lovačkog doma Jelen (nalazi se uz prometnicu Đurđevac-Mičetinac) prema vinogradima u predjelu Veliki i Mali Kostanj, planinarska staza dijelom presjeca brežuljke Bilogore koji su smješteni zemljopisno jug – sjever, gdje se nalazi nekoliko poznatih vinarija. Nakon sat i 15 minuta dolazi se tako do mjesta Sveta Ana iz čijeg se središta neposredno uz društveni dom uspinje strma staza oko 50 m do tzv. Gradine (nekada posjed Prodačevića – grb Općine Virje – do prije 50 godina još bilo nastanjeno) pa od Gradine brdom do završetka sela gdje se sramežljivo smjestila vodenica i mali etno kutak nastao upornošću i entuzijazmom mještana ovog malog mjesta, uz veliku pomoć grada Đurđevca i Turističke zajednice grada i županije.

Đurđevački pijesci

»Prava« planinarska staza započinje nakon stotinjak metara, kod zapuštene šljunčare. Uspon po lokalnom zemljanom putu vodi na Košanski breg i nastavlja se u južnom smjeru prema tzv. Vrbičkoj lesi.

Nakon pola sata hoda šumskim putom, vlakom se spuštamo u tzv. Mičetinski jarak gdje se izbija na šumski proplanak (livada i izvor pitke vode). U nastavku se uz šumarsku kuću treba poći asfaltnom cestom u smjeru sjevera i oštro skrenuti udesno pa nastaviti jugoistočno šumskim putom penjući se do makadamskog tzv. Bjelovarskog puta. Put se nastavlja sjeverno do raskrižja te dalje zemljanim putom prema predjelu Maturić gdje se prije skretanja prema tzv. Cvekanovom bregu pruža lijep pogled prema Đurđevcu i okolici do Mađarske.

Nalazeći okrepu kod naših poznatih vinara i uživajući u prirodnim ljepotama brežuljaka sjeverne Bilogore, presijecanje odnosno spuštanje i uspinjanje u smjeru zapad – istok, prosječnom hodaču može biti stalno mijenjanje tempa ponekad i zamorno. Pa ipak, prostor je izrazito lijep pa ništa neće biti teško.

Dolazeći do predjela Veliki brijeg uz OPG-ove i vinarije asfaltiranim putom izbija se naposljetku na prometnicu Đurđevac – Mičetinac, a uz crkvicu Majke Božje u polju dolazi se do

lovačkog doma Jelen, gdje nakon 5 sati hoda završavamo naše druženje s pitomim bilogorskim krajem. Prijevoznim sredstvima planinari će se od tamo ponovno uputiti u đurđevački Borik, do hostela gdje će biti središnje mjesto događanja na Danima hrvatskih planinara.

Ovakav izlet može se poduzeti i nezavisno od Dana hrvatskih planinara, a članovi đurđevačkog PD-a Borik spremni su biti domaćini svima koji žele upoznati opisana mjesta i putove u Đurđevcu i njegovoj okolici.

Iako je predviđeno da se sve aktivnosti odvijaju na otvorenom, na širokim prostorima u šumi Borik i kod Staroga grada Đurđevca, u ovom trenutku postoji još mnogo epidemioloških neizvjesnosti oko održavanja Dana hrvatskih planinara. Upravo zato, detaljnije informacije bit će objavljene neposredno uoči planiranog termina Dana hrvatskih planinara, a zasad pozivamo sve zainteresirane planinare da sačuvaju taj vikend i planiraju svoj planinarski dolazak u Đurđevac.

Radi planiranja događanja u lipnju, ili boravka u Đurđevcu i njegovoj okolici u nekom drugom odgovarajućem terminu, upućujemo ujedno sve organizirane grupe da izravno stupe u kontakt s Planinarskim društvom Borik iz Đurđevca (pd.borik@hps.hr ili 099/78-44-389; Đuro Petrović).

Planinarska obilaznica dr. Andrija Štampar

Nada Banović, Požega

U kolovozu 2020. osječki PD Zanatlija otvorio je planinarsku obilaznicu dr. Andrija Štampar. Ona vodi zapadnim dijelom Dilj gore po kojoj je dr. Štampar u mladosti rado hodio. Evo zato prvo nekoliko informacija o tom medicinskom velikanu, kome je ova planinarska obilaznica posvećena!

Andrija Štampar rođen je u Brodskom Drenovcu pod Dilj gorom 1. rujna 1888. u učiteljskoj obitelji, gdje je odrastao i pohađao niže razrede osnovne škole. Gimnaziju je završio u Vinkovcima, a studij medicine na Sveučilištu u Beču gdje je 1911. diplomirao. Potom je radio

u bolnici u Karlovcu i u Novoj Gradiški, a Prvi svjetski rat mobilizirao ga je u 27. Domobransku pješačku pukovnicu sa sjedištem u Sisku, da bi na kraju radio kao liječnik zarobljeničkog logora u Mauthausenu.

Nakon rata 1918. godine postaje zdravstveni savjetnik pri Povjerenstvu za socijalnu skrb u Zagrebu. Potom je kao središnja ustanova izgrađen Higijenski zavod sa školom narodnog zdravlja u Zagrebu. Ne zaboravimo da je Štamparova Škola narodnog zdravlja i danas u funkciji našeg zdravstvenog sustava. Godine 1922. postaje predavač socijalne higijene na Medicinskom fakultetu

Planinarska kuća Viljevo i vinogradi na zapadnom dijelu Dilj gore

u Zagrebu. Već 1930. postaje član Higijenskog odbora Zdravstvene organizacije Lige naroda. Od 1932. do 1938. boravi u Kini pomažući suzbijanju zaraza nakon velikih poplava. U SAD-u i Kanadi 1938. predaje na više sveučilišta na poziv Rockefellerove zaklade. Od 1945. do 1957. direktor je Škole narodnog zdravlja u Zagrebu, potom Rektor Zagrebačkog sveučilišta i predsjednik JAZU-a do 1958.

Godine 1948. UN je osnovao Svjetsku zdravstvenu organizaciju. Za prvog predsjednika skupštine izabran je tada dr. Andrija Štampar. Potom je još bio Dekan Medicinskog fakulteta u Zagrebu. Umro je 1958.

A sad još nešto o njegovu rodnom selu Brodskom Drenovcu. Selo se nalazi uz lijevu obalu rijeke Orljave, koje po arheološkim nalazištima, starohrvatskim i avarskim grobovima iz 9. i 10. stoljeća, upućuje da je riječ o većem naselju sa strateškim značenjem odakle se nadgledao put i prilaz

u bogatu »Valis aureu«. Nekoliko je puta Brodski Drenovac mijenjao vlasnike, Turke ili hajduke, ali iza svih njih ostalo je dosta toga očuvano.

Planinari HPD-a Gojzerica na Kasonjskom vrhu

Crkva sv. Dimitrija

Štamparov zdenac pored rodne kuće

Između ostalog crkva sv. Dimitrija koju su podigli cisterciti krajem 13. ili početkom 14. stoljeća. To je jednobrodna gotička barokizirana crkva. Građena je kamenom lomljencom, a potpornjaci, uglovi i lađe od klesanih kamenih kvadara. Kameni na uglovima ukrašeni su petroglifima vjerojatno magijskog karaktera. Posebna vrijednost u njoj su natpisi pisani uglatom glagoljicom koji se nalaze na portalu i na lijevoj strani zida uz apsidu, a koji dokazuju da je glagoljska pismenost u Slavoniji bila ukorijenjena mnogo prije i više nego što se pretpostavljalo. Brodski Drenovac danas je lijepo, veliko selo, s novim kućama, krasnim vrtovima, no ostalo je još nekoliko starih kuća iz Štamparova vremena, koje još uvijek stoje i prkose vremenu.

Rodna kuća dr. Andrije Štampara još je sačuvana i kraj nje je Štamparov zdenac iz kojeg teče izvrsna hladna voda, dostupna svakome tko tuda prolazi.

Planinarska kuća Viljevo nalazi se na istoimenom vrhu iznad Brodskog Drenovca. To je zgodna mala kuća, rustično uređena koja može primiti na noćenje 8 osoba. Sagradio ju je i planinarima ustupio Zdravko Ećimović, član osječkoga PD-a Zanatlija koji živi u Brodskom Drenovcu. Oko kuće su na livadi klupe i stolovi gdje se može smjestiti 20-ak planinara. Okoliš krasi nasadi više vrsta čuvarkuća i raznog drugog cvijeća, ispod kuće krasan je vinograd, a iznad kuće voćnjak s prekrasnim nektarinama kojima se ljeti sladimo. Domaćin kuće Zdravko uvijek je dostupan i vrlo drag. Od kuće pogled puca na planinu Motajicu u Bosni i Hercegovini. To je za vedrog vremena poseban doživljaj.

Kasonjski vrh, u podnožju kojega je nekad bilo naselje, također se ne odlikuje nekom impresivnom visinom. Nalazi se u pravoj slavonskoj šumi iz Kozarčevih priča i tu se doista može sjesti, odmarati, uživati u tišini.

Ćosin mlin više ne radi kao mlin već je uređen kao minielektrana i ruralna kuća za odmor, vrlo lijepo, u blizini je plantaža jabuka. Onaj tko želi uživati može doći ovamo i uistinu uživati u ljepoti, miru i tišini.

Planinarska obilaznica dr. Andrija Štampar ima kružnu trasu a omogućuje upoznavanje zapadnog dijela Dilj gore. Ima 5 kontrolnih

NADA BANOVIC

MARIJAN BANOVIC

NADA BANOVIC

Rodna kuća dr. Andrije Štampara

točaka a za njen obilazak potrebna su 4 sata hoda. Kontrolne točke su: 1. rodna kuća dr. Andrije Štampara, 2. crkva sv. Dimitrija, 3. Kasonjski vrh (352 m), 4. planinarska kuća Viljevo (287 m), 5. Čosin mlin na Orljavi. Na svakoj kontrolnoj točki postoji kutija sa žigom.

Po obilasku puta dnevnik se daje na ovjeru članu PD-a Zanatlija Zdravku Ećimoviću. Po ovjeri dnevnika on će obilazniku uručiti zasluženu značku obilaznice.

U Hrvatskoj danas postoji mnogo planinarskih obilaznica, velikih – malih, raznih. Obišla sam ih veći broj, no ova mi je posebno draga jer je dr. Andrija Štampar po mom shvaćanju zaštite zdravlja, a zdravlje nam je najveća vrijednost, prvi, jedini i jedinstven. Velik liječnik, velik humanist, velik čovjek koji je za ljudsko zdravlje učinio toliko mnogo koliko nije nitko ni prije ni poslije njega. Od osnivanja škole narodnog zdravlja, od borbi s raznim zarazama i epidemijama širom svijeta do kopanja zdenaca i bunara da bi se došlo do zdrave vode, koja je počelo svega, u svom rodnom Brodskom Drenovcu, ostat će u mom srcu i mojim mislima kao liječnik

kojeg nitko neće nadmašiti. Na njegovu sam zdencu u nedjelju, obilazeći planinarsku obilaznicu, napunila boce zdravom vodom i s radošću je pila cijeli dan.

Izlet na planinarsku obilaznicu dr. Andrija Štampar organizirao je HPD Gojzerica Požega (ogranak iz Oriovca)

NADA BANOVIC

Značka planinarske obilaznice

Dragan Radočaj, graditelj planinarskih kuća

Zvonko Trdić, Ogulin

Mi planinari staroga kova, romantičari – ako se smije tako kazati, duboko poštujemo prirodu, a planine posebno. Nitko od te sorte nikada neće reći da je *osvojio* neki planinski vrh. Planini se pristupa s poštovanjem i nadom da će te prihvatiti u svoje visine, a kući se valja vraćati pun zahvalnosti.

U planine se polazi jutrom, umiven i čist, s poniznošću i odlučnošću da se uloži napor. Tek kada upoznaš njene čudi, kada je shvatiš i razumiješ, kada uvidiš koliko si malen i neznatan – tek tada možeš istinski uživati njezinu iskonsku ljepotu (kada ti je naklona) ili surovost (kada ne da k sebi).

Nismo samotnjaci! Ljudi su društvena bića pa uživaju u druženju i zajedničkim aktivnostima u toj hirovitoj čaroliji visine i širokih vidika. Upravo ta hirovitost planine, kada okrene svoje surovo lice, čas je u kojemu sva živa stvorenja traže neki zaklon i pribježište. U tim je prilikama bilo kakvo planinarsko sklonište nezamjenjiva blagodanost, balončić sigurnosti u bespuću ćudljivoga prostranstva. U njedrima pomahnitale planine, gotovo nestvarnu sreću i jedinstveno zadovoljstvo druženja pruža topao i siguran zaklon. Sigurnost planinarskoga doma često puta biva toliko ugodna da djeluje kao bezobrazluk prema »njenom veličanstvu« – Planini.

Zahvaljujući Jakobu Mihelčiću, nadlugaru iz Begova Razdolja krajem 19. stoljeća, prvi posjetitelji proširili su glas o nestvarnoj ljepoti Bijelih i Samarskih stijena. Mučno je bilo doći u te negostoljubive, teško pristupačne predjele, a kamoli ondje boraviti, pa je već 1928. na Bijelim stijenama izgrađeno Hirčevo sklonište. Sklonište je opustošeno u Drugom svjetskom ratu. Obnovljeno je 1956. nastojanjem Planinarskoga saveza Hrvatske, a radove je izveo ogulinski poduzetnik Franjo Car sa svojim djelatnicima.

Dragan Radočaj

Među tim je majstorima bio i Ogulinac Dragan Radočaj.

Nekako u isto vrijeme kada se obnavljalo sklonište na Bijelim stijenama, počeli su zahtjevni radovi izgradnje planinarskoga doma na Kleku. Dom je zidan kamenom lomljenim na mjestu gradnje, a glavni zidar bio je Dragan Radočaj, znalac s kamenom, koji je obavio i mnogo dodatnih radova, nakon otvorenja doma 1958. Deset godina poslije otvorena je nova planinarska kuća na Bijelim stijenama, a glavni izvođač svih zidarskih i tesarskih radova bio je opet Dragan Radočaj.

U Povjesnici HPD-a Kapela, tiskanoj u Zagrebu 2004., Dragutin Hanzek – Gec piše: »Njegovim dolaskom i pod njegovim stručnim vodstvom krenula je intenzivna izgradnja planinarskih objekata na Bijelim stijenama. Sudjelovao je kod izgradnje naše nove planinarske kuće i skloništa. Iako je pod kraj ponovne izgradnje planinarskog skloništa (nakon požara, op. a.) zbog

Lunohod – popularno vozilo pri izgradnji planinarske kuće na Bijelim stijenama

Čivare za nošenje kamena

poodmaklih godina i bolesti koja ga je načela, teško dolazio do gradilišta, izdržao je do kraja izgradnje i za svoj nesebičan rad primio nekoliko društvenih priznanja i Brončani znak HPS... Za sve što je učinio mi smo zahvalni i s ponosom i poštovanjem uvijek ćemo ga se sjećati.«

Tko je bio Dragan Radočaj? Rođen je 3. kolovoza 1919. u Ogulinu. Nakon pučke škole u

Svečano otvorenje važnoga objekta

rodnom je gradu izučio zanat mesara. Bez oca je ostao u četrnaestoj godini života pa je sa starijim bratom preuzeo sve »muške« poslove u domaćinstvu. Kao vojni obveznik, u jesen 1938. otišao je u mornaricu te služio tri godine kuhajući u časnicih restoranu u Šibeniku. Znanje stečeno u vojsci koristilo mu je poslije u životu. Odslužio je vojsku uoči samoga Drugog svjetskog rata i otišao u Osijek, gdje mu je već desetak godina živjela sestra. Tijekom cijeloga rata bio je dostavljač u osječkom sudu. Nakon rata vratio se u Ogulin. Budući da nije bio voljan raditi mesarske poslove, prekvalificirao se i zaposlio u ondašnjoj građevinskoj firmi u Ogulinu. Vrlo je brzo naučio armiračke, zidarske i tesarske poslove i od tada se najviše bavio zidanjem. Neko je vrijeme radio u Primorju, gdje je od tamošnjih vrsnih majstora naučio obrađivati kamen i njime zidati. Mnoge kuće u Ogulinu koje imaju kamena prizemlja njegovih su ruku djelo. Oženio se 1949. Mandom Domitrović, s kojom je u braku dobio troje djece: Mariju, Đurđu i Milana. Jedno je vrijeme radio kod inženjera Čopa, kao univerzalni majstor za sve građevinske poslove.

Negdje 1952./53. obolio je od tuberkuloze, koja je tada bila neizlječiva bolest. Kada je već bilo rečeno da mu nema spasa, pojavio se nov, eksperimentalni lijek – streptomycin. Dragan je bio jedan od nekolicine pacijenata koji su primili taj novi lijek. Zbog nesavršenosti lijeka, oštećen mu je sluh, ali to nikoga nije smetalo jer mu je spasio život.

Dragan je oduvijek volio prirodu. Dječake je dane često provodio u šumi ili u ribolovu na rijeci Dobri ili Mrežnici. Uvijek je rado pričao zgodu koja mu se dogodila u ribolovu. Jednom je prilikom na Mrežnicu, u Zagorje, došao neki bogat Englez loviti pastrve. Kako mu ribolov baš nije išao od ruke, vidjevši uz rijeku dječaka koji svaki čas nešto izvlači iz vode, upita ga bi li mu pokazao svoje mamce i način pecanja. Ovaj se sa zadovoljstvom odazvao te su uhvatili puno riba. Predvečer, kada je trebalo ići kući, Englez mu je dao nešto novca. Ispostavilo se da je gotovo toliko iznosila mjesečna nadnica njegova oca. Za nagradu je dobio nove cipele, koje je pamtio cijeloga života.

Prilikom gradnje planinarskoga doma na Kleku, odazvao se s velikom radošću i s

entuzijazmom odradio sve zidarske radove, uključujući i obradu kamena. Klek ga je toliko očarao da se učlanio u planinarsko društvo i sa završetkom gradnje postao prvim opskrbnikom novoga doma na Kleku. Volio je reći da znade svaki kamen i svaku biljku na Kleku. O njegovom »grahu« i »pravome čaju« naveliko se pričalo.

Članovi Planinarskoga društva »Rade Končar« (danas HPD Kapela) privoljeli su ga da bude voditelj izgradnje novoga planinarskog doma na Bijelim stijenama. Vrlo otvoren i druželjubiv, kakav je bio, stekao je velike simpatije novih poznanika te postao članom njihova društva. Aktivno je sudjelovao u radu društva, odlazio povremeno na Bijeले stijene i u Zagreb, na godišnje skupštine. Nažalost, 1990. teško je obolio. Umro je u Ogulinu 5. veljače 1991., u 71. godini života. Iako je tada već počela »balvan revolucija« i bilo je strahovito hladno vrijeme, na njegov su pogreb iz Zagreba došli brojni planinari s kojima je za života bio u velikom prijateljstvu. Danas, nažalost, u Zagrebu živi još samo jedan planinar iz te generacije, gospodin Mato Biličić.

Drago prima priznanje HPD-a Kapela

Fotografija za uspomenu

Biličić, dugogodišnji tajnik HPD-a Kapela, u nedavnom se telefonskom razgovoru prisjetio jedne zgrade: »Završavali smo novo sklonište na Bijelim stijenama. Bili smo Drago, ja i još četvorica. Pitam ja Drageca:

- Kaj, bumo neka j sad slavili?
- Dobro! – veli on – Budemo!
- Drago, pa to je likovo! – kako kaŹemo mi u Draganiću, odakle sam rodome.
- Ne! To ti je aldomaš! – veli Dragec. – Ali nebume mi ništa slavili ako ti sad ne odeš u Ogulin i ne kupiš ručnike i marame. Kad okitimo krovište, onda moŹemo slaviti aldomaš!
- Drago, pa kaj sad to? – upitam u čudu.
- Ako oćeš da slavimo, moraš u Ogulin po te stvari!

Nije bilo pogađanja s njim – ako nema ručnika, ide doma i gotovo! Mora tako biti!

Inače, cijeli se posao odvijao uz veselje, smijeh, šalu i dobar ugođaj. Odem ja do auta, pa za Ogulin. Kupil sam to sve skupa i donesal. Stavili smo to na krovište i okitili ga. On je dobil svoje, a mi svoje, pa je nastalo opće veselje.«

Pag – otok bure, maslina i divljine

Denis Guštin, Zagreb

Da je Mars tako lijep, već bih sutra tražila »kartu više« za put u svemir! – bile su Kristinine riječi nakon povratka s Paga, gdje smo planinarili stazom »Life on Mars«.

Iako je najčešće obrnuto, tu su stazu otkrili trkači. Točnije, kreirao ju je Šimun Cimerman, poznati zaljubljenik u *outdoor* sportove, osnivač Treking lige. Poznata međunarodna pustolovna utrka Terra Incognita Croatia 2002 jednim je dijelom prolazila upravo tom stazom. Na tom dijelu Paga uglavnom prevladava kamen. Tu i tamo iz kamena izviruje poneki škrt cvjetić ili malo kržljave trave. Posljedica je to jakih udara bure i posolice, koji čine taj dio otoka gotovo posve golim. Osjećaj je izvanzemaljski, kao da vrijeme stoji, a kamenje priča stoljetne priče. Kao da ste teleportirani u neku drugu dimenziju, gdje pravila određuje priroda, a ne ljudi. Kao da nema civilizacije. Možda je staza zato dobila naziv po istoimenoj pjesmi Davida Bowieja.

Postupno se rađala zamisao da se surova i nepatvorena ljepota te staze približi i drugim ljubiteljima prirode, pa su markirane kružne

staze. Staza ima više, a duge su od 4 do 25 km, pa se u istraživanje mogu uputiti i osobe slabije kondicije, pod uvjetom da se drže kraćih staza. Više je mogućnosti kombiniranja, a širina toga istočnog dijela Paga nije velika, pa se iskusniji planinari mogu zaputiti po grebenu i bez markacije. Nema većih uzvisina ni stijena, a zahtjevnost je uglavnom u tome što je za taj kamenit, krški teren potrebna primjerena obuća i što zbog nedostatka hladna treba ponijeti dovoljnu količinu vode. Na Pagu ima izvora pitke vode, u što smo se i sami uvjerali. To su vjerojatno vodotoci koji se pružaju ispod morskog dna, a dolaze s velebitskih padina, jer ima i mnogo vrulja u moru.

Nakon jučerašnjih naleta bure, najprije na Masleničkom i Paškom mostu, a zatim i tijekom hodanja do rta Svetog Nikole, Metajna nas je dočekala mirna i snena. Gotovo nestvarno jutro, koje kao da je naglašavalo čarobnu avanturu koja nas je očekivala. Za razliku od jučerašnjega, zapjenjenog mora, danas smo ostali osupnuti predivnom plavozelenom bojom u kojoj su se zrcalili obrisi kuća i naših sjena. Odabrali smo

Put kroz paški krš

Uvala Slana

smjer obrnut od kazaljke na satu jer nam je omogućavao stalan pogled na Paški zaljev.

U početku je staza napravljena kao betonirana šetnica, no ubrzo prelazi u planinarsku stazu. Iako ne vodi uza samu morsku obalu, prolazi pored manjih ili većih uvala s plažama, do kojih se lako silazi. Prva je plaža Sunčana. Iznad nje je jedina spomena vrijedna šumica hrasta crnike u tom dijelu otoka. Napustivši šetnicu, napuštamo i ono malo niskog drveća te ulazimo u poseban svijet.

Hodam bez potrebe za razgovorom. Upijam rijetke zvukove, puštam da me miluju sunčeve zrake i ne mogu se zasititi vidika na prekrasno plavetnilo Paškog zaljeva. Zrake sunca pletu

tisuću zlaćanih niti po morskoj površini, poput najfinije čipke. Nije ni čudo što je Pag domovina čuvene čipke koju je UNESCO zaštitio kao nematerijalno kulturno dobro. Brzo stižemo do velike uvale s plažom Ručicom. Da je plaža ljeti meta mnogih kupača, svjedoči i bar na njenom početku. Sada je sve pusto, nema nikoga osim nas, koji raštrkano hodamo po zlaćanom pijesku.

Na kraju plaže oznaka je staze »Life on Mars«, sa simpatičnim likom izvanzemaljca. Ondje se staza strmim, ali kratkim usponom diže na kamenu zaravan koju sa sjeverne strane omeđuju pješčenjačke stijene, dok je s južne strane omeđena morem. Kad ne bih znala da sam na Pagu, zbog karakterističnog izgleda tih stijena

Impresivni toranj Stogaj

misllila bih da sam u Kapadokiji, ili u Ladakhu, ili u Nepal. Kroz glavu mi prolazi misao moje tete – »Tutto il mondo é un paese«. Zapravo, riječ je o talijanskoj poslovice koja kaže da je cijeli svijet na neki način sličan. Krećemo u istočnom smjeru, ususret suncu. Već u daljini pogled mi privlači visoka stijena Stogaj, koja izgleda poput tornja neke crkve. Dio društva ondje se odlučio sići stazom do još jednoga paškog dragulja, plaže Beriknice ili Beritnice. Ondje se priroda poigrala i poput nekoga alternativnoga konceptualnog umjetnika odlučila postaviti u moru instalaciju od triju stijena. Stijena Stogaj dobro je poznata sportskim penjačima jer je na njoj

izvedeno dvadesetak raznih smjerova, pa ne iznenađuje što smo u prolasku zatekli jedan par na stijeni. Zaželjevši im sretno penjanje, uputili smo se prema sljedećoj uvali Slanoj.

Od uvale Slane može se dalje na više načina. Tko to želi, može se kružno vratiti prema Metajni. Drugi pak mogu nastaviti markacijom po stazi što vodi podno križa koji simbolizira patnje ljudi koji su ovdje bili zatočeni za vrijeme Drugoga svjetskog rata u koncentracijskom logoru Slana. No zvijezda staze »Life on Mars« jedina je morska »ferata« u Hrvatskoj.

Već sam napomenula da je ta staza u početku bila trkačka. Uvala Slana bila je mjesto gdje su

Plaža Malin

trkači morali skinuti ruksak, ući u more i dio staze prijeći kroz vodu. Dubina mora može varirati i do dva metra. Feratom su trkači dobili alternativni put po stijeni. Dužina je 100 metara, a provedena je na metar-dva iznad morske površine. Ocijenjena je kao nezahtjevna, s čime bih se složila ako znamo da se nalazi nisko iznad mora i da su jedine loše stvari koje ti se mogu dogoditi pad ili spuštanje u more. No, zapravo je puna prevjesa pa se većim dijelom visi prema natrag. Zato je, ako niste obdareni osobito snažnim rukama, poželjno imati pojas i tzv. paničar. To je kraća gurtina s karabinerom, koja omogućava povremen odmor i rasterećivanje ruku.

Od našeg društva od 13 osoba, troje je nastavilo gornjom stazom. Dvije ljubiteljice zimskoga kupanja hrabro su skinule hlače i gojzerice te su oprezno, izbjegavajući morske ježince, prešle taj dio kroz more. Poslije su nam priznale da im je more skvasilo donje rublje. Ostali su navukli pojase i krenuli po klinovima i sajli. Četvero nas koji nismo imali paničare moralo je odustati kod prvog ugla s prevjesom. Četvero najspretnijih ipak je prošlo feratu te nastavilo stazom uz more prema uvali Malinu. Ostali su se raštrkali i u manjim skupinama birali svoju stazu. Dvije planinarke i ja htjele smo se vratiti na donju stazu uz more te smo se popele na greben u nadi da

Morska ferata

Spuštanje prema Metajni

ćemo naći neki prilaz moru. Zapravo i nema velike razlike između hodanja po markiranoj stazi i hodanja izvan markacija, jer nigdje nema većih gromada stijena.

Nažalost, od grebena se litice strmo ruše prema moru i nisu nam omogućile spuštanje. Polako smo napredovali po grebenu u istočnom smjeru i stigli na mali vrh s velikim imenom – Velu glavicu (117 m). S vrha se lijepo vide Paška vrata, prolaz između Velebitskoga kanala i Paškog zaljeva što ga sa suprotne strane čuva rt Sveti Nikola sa svojim svjetionikom. Jučer smo bili svjedoci silne snage bure, koja se obrušavala s velebitskih padina i prijetila da nas baci u more. Danas je druga priča: lagan povjetarac koji jedva mreška površinu mora.

Kod Vele glavice vraćamo se na markaciju i spuštamo u uvalu Malin, gdje se sastajemo sa skupinom ferataša. Uvala krije jednu od najljepših paških plaža. To je dugačak pojas žuto-narančastog pijeska i prozirnoga, zelenoplavog mora. Naša hrabra Kristina iskoristila je priliku da se ponovno okupa, a mi smo se odmarali, čavrljali ili samo upijali nadnaravnu ljepotu krajolika. Teška smo se srca odvojili od plaže, ponovno se popeli na vrh prema Veloj glavici i markiranom se stazom počeli vraćati u sjeverozapadnom smjeru. Ovaj su nam put pogled privlačili sjeverni Velebit sa svojim vrhovima i mjesta na obali, među kojima se veličinom ističe Karlobag. Hodali smo po kamenju i u jednom

trenutku Radoslav se zapitao: »Što ovce uopće jedu ovdje?« Osim kamenja, gotovo da nije bilo ničega. Tek poneki busenčić škrte trave i nisko žuto raslinje.

Staza nije zahtjevnja i svi smo hodali bez štapova, koji bi nam na takvom terenu više smetali nego koristili. Kolona se razvukla jer stalno zastajkuje radi fotografiranja. Sa svakim korakom mijenja se kut gledanja i donosi novu prekrasnu sliku.

Svatko hoda svojim ritmom, uronjen u svoje misli i dojmове. Osjećaji se miješaju. Preplavljuje me duboka zahvalnost što imam povlasticu hodati, udisati aerosol, upijati sunce. Naposljetku se sve saželo u potpun mir i spokoj.

Staza nas ponovno vraća do križa iznad uvale Slane. Vraćamo se u većem krugu prema Metajni. Najprije se spuštamo do uvučene uvale Seline. Staza pred nama poprima oblike voderine s većim stijenama pa se povremeno pri kretanju služimo i rukama. Našalila sam se rekavši da je ovo Mala Paklenica na paški način. Nakon uspona staza vodi u južnom smjeru pa brzo stižemo u područje iznad Metajne. Čeka nas još samo strmo spuštanje u mjesto, oproštaj od rive i vraćanje preko paškog mosta na kontinent.

Prošla su dva dana prepuna doživljaja. Pag nam je pružio mnogo, a jednim nas je dijelom začarao i uzeo djelić nas, tako da mu se iznova možemo vraćati.

Serijska znački s velebitskim motivima

Serijska značka s velebitskim motivima jedna je od najpoznatijih i najljepših serija planinarskih značaka. Gotovo da nije postojala planinarska zbirka koja te značke nije sadržavala, a motivi naše najatraktivnije planine krasili su planinarske šešire brojnih starijih planinara. Te su se značke pojavile u prvoj polovini sedamdesetih godina. Tada se u časopisu Naše planine nude među ponudom knjiga, vodiča, razglednica i značaka u izdanju tadašnjeg Planinarskog saveza Hrvatske, odnosno današnjeg HPS-a. Dao ih je izraditi PSH, ali nažalost autora ovih vrlo lijepo izrađenih značaka ne znamo.

Značke su rađene dvjema tehnikama izrade. Prve su serije emajlirane, nešto luksuznije izrade, dok su druge osmoljene ili plastificirane kako se u starijoj literaturi navodi. Iz ponude u časopisu »Naše planine« očit je da su emajlirane značke starije proizvodnje i na njima ne stoji oznaka proizvođača, dok se na onim osmoljenim značkama mlađih serija nalazi kružna oznaka proizvođača »RPU ZAGREB«, odnosno Radionica primijenjene umjetnosti u Zagrebu. Značke su se proizvodile tijekom sedamdesetih i osamdesetih godina 20. stoljeća i baš zbog tog dugog tijeka popularnosti i mnogo serija izrade postoji velik broj inačica, razlika u bojama pojedinih elemenata na značkama, nijansi, veličine slova itd. Postoji i više verzija oznake

RPU na poleđini, dok se na nekim serijama proizvođač uopće ne navodi. Veličina emajliranih i osmoljenih serija je jednaka. Visina svih znački je 28 mm, a širina varira zbog bočnih prikaza velebitske flore ili faune.

U prilogima vidimo i metalne inačice, te bojane, no osobnog sam mišljenja da se ovdje radi o probnim uzorcima koji nikada nisu zaživjeli. Ovom sam mišljenju sklon i kod niklane serije (srebrna boja značke), jer se izrazito rijetko pojavljuju u zbirkama. Osim 21 prikazanog primjerka postoji još mnogo verzija – u osobnu sam zbirku uveo 36 različitih inačica i često naletim na novi primjerak iz ove serije.

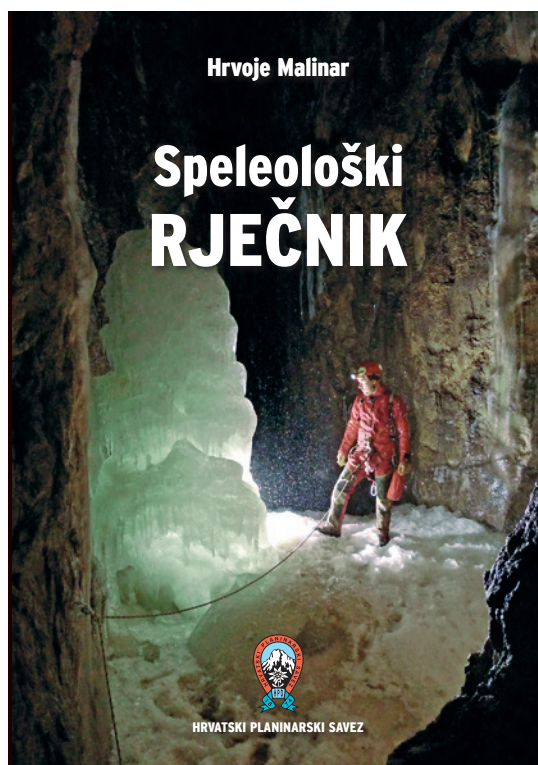
Motivi na ovoj seriji značaka su najviši i najpopularniji vrhovi i odredišta Velebita, te ono što karakterizira pojedini vrh ili predio. Tako na znački Zavižana (1677 m) vidimo planinarski dom Zavižan i runolist. Na znački Rožanski vrhovi vidimo Rossijevo sklonište i bršljan, dok na ostalim motivima zapažamo najpoznatiju faunu Velebita poput medvjeda na Vaganskom vrhu (1758 m), divlje svinje na Visočici (1619 m), srne na Velikom Kozjaku, kozoroga na Tulovim gredama i bjeloglavog supa koji karakterizira Paklenicu. Na znački Veliki Kozjak, međutim, potkrala se znatna greška s nadmorskom visinom pa je navedeno da je vrh visok 1528 m, umjesto 1629 m.

Hrvoje Malinar: Speleološki rječnik

Komisija za speleologiju Hrvatskoga planinarskog saveza upravo je izdala nov speleološki priručnik – Speleološki rječnik, kojeg je autor Hrvoje Malinar, dugogodišnji speleolog i pisac speleoloških tekstova. Komisija za speleologiju PSH-a izdala je još 1978. »Planinarski speleološki rječnik« istog autora, ali u skromnoj, tada jedino mogućoj tehnici – na šapirografu, u samo nekoliko primjeraka, pa je za nj znalo razmjerno malo ljudi. U njemu je na 37 stranica objašnjeno 500 izraza, odnosno pojmova. Do tada je o speleološkom jezikoslovlju bila dostupna samo literatura o kraškoj ili krškoj terminologiji, koju su napisali geografi i geolozi, a ne speleolozi, i to npr. u Hrvatskoj (Roglić, J., 1974.), u Srbiji (Gavrilović, D., 1974) i Sloveniji (Gams, I., 1973.).

Malinar je i dalje stalno pratio razvoj speleologije u Hrvatskoj i nastajanje novih izraza i pojmova. Kao osnovu za novi rječnik (drugo izdanje) uzeo je taj stari rječnik i dopunio ga izrazima i pojmovima koji se koriste u našem najnovijem speleološkom udžbeniku – »Speleologija 2« (2019.). Obrađena su sva područja vezana uz speleologiju, odnosno istraživanje i proučavanje speleoloških objekata. Svi su pojmovi iscrpno obrađeni, neki i s više teksta, a za mnoge su pojmove

Hrvoje Malinar

prikazani sinonimi. Zadržani su izrazi i pojmovi koji su bili aktualni u doba pisanja prvog rječnika, a sada su dopunjeni novim izrazima i pojmovima, ponajviše o speleološkoj opremi, metodama istraživanja i organizacijskoj strukturi. Objašnjeno je oko 650 izraza i pojmova na ukupno 60 stranica. Navedena je i brojna literatura.

Rječnik će svakako dobro doći mladim članovima speleoloških udruga, koji se tek upoznaju sa speleologijom, a također i nespeleolozima koje zanimaju speleološki tekstovi.

Rječnik je i ovaj put tiskan u malom broju primjeraka, samo za udruge članice Komisije, ali je u digitalnom obliku dostupan na portalu HPS-a, kao i svi drugi njegovi speleološki priručnici. To ujedno omogućuje da se na jednostavan način Rječnik nastavi ažurirati unošenjem novih pojmova te doradama objašnjenja pojmova prema zapažanjima i prijedlozima mlađih naraštaja speleologa i drugih korisnika.

Vlado Božić

Vlado Vujisić: Durmitor

Durmitor, najpoznatija planina Crne Gore i jedna od najimpresivnijih planina Dinarskoga gorja, dobila je početkom ove godine dosad najcjelovitijih planinarski vodič, zapravo opsežnu knjigu na 530 (!) stranica, s obiljem fotografija u boji te opisima atraktivnih tura uzduž i poprijeko. Riječ je o dosad najopsežnijem planinarskom vodiču o nekoj planini na prostoru Dinarskoga gorja, a ujedno o knjizi koja dostojno predstavlja jednu vrlo jedinstvenu planinu.

Autor vodiča je beogradski planinar mr. Vlado Vujisić, inače hrvatskoj publici poznat kao nekadašnji košarkaš zagrebačke Cibone. Vujisić se ovom knjigom potvrdio kao velik zaljubljenik u planinarenje i planinarstvo te odličan poznavatelj Durmitora, kojemu je posvećen već 17 godina. Svojim djelom nadovezuje se i nadograđuje na djelo Berislava Cerovića, čiji je vodič »Durmitor i kanjon Tare« na 180 stranica izašao davne 1979. i koji je nezaobilazno ishodište za svako istraživanje tog područja

U uvodnom dijelu Vujisićeve knjige nalaze se opće informacije o Nacionalnom parku Durmitor, o reljefu, biljnom i životinjskom svijetu planine, njezinoj klimi, jezerima te o planinarskim mogućnostima. Slijedi detaljan opis 40 vrhova Durmitora, s opisom ukupno 80 glavnih pristupa na njih. Osim tekstom, svaki uspon predstavljen je podacima o dužini ture, visinskoj razlici, informaciji o stanju markacija, a po potrebi i upozorenjem odnosno napomenom. Predstavljeno je i 18 gorskih jezera, 5 riječnih kanjona, dolina Škrčkih jezera, grad Žabljak. Sve to ilustrirano je sa čak 400 uspjelih fotografija intenzivnih boja koje omogućuju da u ljepoti Durmitora uživaju i svi oni koji će knjigu samo prelistati. Knjiga je formata B5 (kao Hrvatski planinar), tvrdo je ukoričena, a na predlistu i zalistu su pregledni zemljovidi koji omogućuju širi pregled terena. Za planiranje izleta i tura svatko tko se upućuje ne Durmitor trebat će ipak pribaviti, a zatim i na izlet

sa sobom ponijeti i detaljniji zemljovid, ponajviše zbog toga što je knjiga ipak preteška da bi se nosila na leđima na teren. Na kraju knjige nalaze se sažeti podaci o planinarskim i drugim smještajnim objektima na Durmitoru i oko njega, popis relevantne literature o Durmitoru i bilješka o autoru.

Knjiga je izdana u vlastitom izdanju autora i može se naručiti izravnim kontaktom putem njegove Facebook stranice ili telefona +381 66 30 07 70. Autoru čestitamo na ovom značajnom izdavačkom poduhvatu i vrijednom doprinosu poznavanju Durmitora.

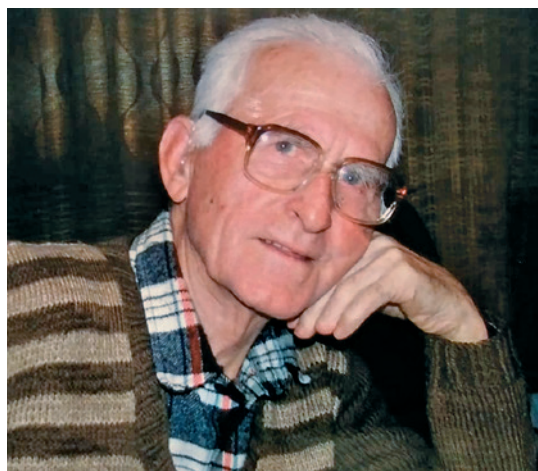
Alan Čaplar

Branko Blažević (25. 9. 1920. - 15. 3. 2021.)

Dana 15. ožujka 2021. u Rijeci je u 101. godini života preminuo najstariji hrvatski planinar Branko (Brana) Blažević iz Mrkoplja. U planinarstvu je bio aktivan neprekidno od 1936. godine, a 1949. bio je jedan od inicijatora za osnivanje PD-a Bijele stijene te je poslije registracije izabran za prvog predsjednika tog društva 1950. Iste godine polazio je planinarsku školu u Velikoj Paklenici pod vodstvom tajnika PSH-a Slave Brezovečkog i postao je planinarski instruktor. Pohađao je i školu za markaciste. Obišao je mnoge planine u Hrvatskoj i bivšoj Jugoslaviji, a posjetio je i Karpate u Rumunjskoj i Centralne Alpe. Paralelno se bavio skijaškim trčanjem u Skijaškoj sekciji PD-a Bijele stijene i sudjelovao je na brojnim natjecanjima. Bio je uz to i trener skijanja te odgojio brojne generacije. Na Prvenstvu NR Hrvatske 1956. u Skradu bio je trener štafete Bijelih stijena na 4 × 10 km koja je pobijedila u sastavu: Vinko Jurišić, Božo Fak (djed velikog hrvatskog i slovenskog biatlonca Jakova Faka), Pero Papić i Zvonko Zaputitlj.

U rodnoj kući otvorio je gostionicu a kada mu vlasti to više nisu dozvolile morao je zbog posla napustiti rodni kraj. Od kraja 1960-ih godina do 1974. radio

je kao voditelj motela u Podgariću i bio vlasnik gostionica u Kutini i Virovitici. Nakon povratka u Gorski kotar bio je poslovođa hotela u Brodu na Kupi čiji je vlasnik bilo poduzeće Promet iz Vrbovskog. Tih godina sudjelovao je u trasiranju Kapelskog planinarskog puta. U svoju zasluženu mirovinu otišao je 1983. i potom ponovno obnovio rad današnjeg HPD-a Bijele stijene u kojem je duži niz godina obnašao dužnost predsjednika, tajnika i blagajnika.

Na Kapelskom planinarskom putu radio je na izgradnji skloništa na Bjelolasici, Dulibi, Viništu i Okruglici. Sudjelovao je u trasiranju Mrkopaljskog planinarskog puta 1988. Održavao je kao domar, u suradnji sa Šumarijom Mrkopalj, planinarsku kuću Jančarica. Pomogao je zagrebačkim planinarima u izgradnji skloništa na Bjelolasici. Kao iznimno vitalan čovjek sudjelovao je sa 76 godina u pohodu na Mont Blanc i popeo se do visine od 3600 m, a s 80 godina bio je na vrhu Ankogelu (3246 m) u Visokim Turama. Kao veteran redovito je sudjelovao na skijaškim natjecanjima. Na Memorijalu mira u Mrkoplju nastupao je do 85. godine. Godine 2014. sudjelovao je na pohodu na Klek povodom 140. obljetnice hrvatskog planinarstva. Prilikom Dana hrvatskih planinara na Psunju u lipnju 2016. dobio je priznanje kao najstariji sudionik skupa. Za njegov dugogodišnji rad i doprinos Hrvatski planinarski savez dodijelio mu je Zlatni znak 1996. i Plaketu 2000.

U Hrvatskom planinaru i na webu HPS-a bili su povodom 99. i 100. rođendana objavljeni opsežniji biografski zapisi, koje je priredio istaknuti zagrebački povjesničar sporta Eduard Hemar. Alan Čaplar

Blažević prošloga ljeta u Mrkoplju

Mladi planinari na Ravnoj gori

Planinarski klub Ivanec veliku pažnju posvećuje radu s djecom iz osnovnih škola Ivanec, Klenovnik, Višnjica, Kamenica i Maruševac. U tim školama djeluju sekcije mladeži pod vodstvom stručnih voditelja - članova PK-a Ivanec. Uz organizirana predavanja u školama PK Ivanec za njih organizira i jednodnevne izlete po planinama Hrvatskog zagorja, ali i drugdje po Hrvatskoj, sve do Velebita.

U aktualnim okolnostima kada nisu moguća dalja putovanja većih skupina, organizirani su u PK-u Ivanec lijepe izlete na obližnje planine. Tako su u veljači i ožujku sekcija mladih planinara iz OŠ Maruševac, a zatim i sekcija iz OŠ Klenovnik poduzele izlete na obližnju Ravnu goru. Mladi planinari iz Maruševca krenuli su putom uz potok Laprnjak prema Babicama, posjetili Filićev dom na vrhu Ravne gore, a zatim i piramidu. Tijekom izleta upoznali su se s osnovama kretanja po planinarskim stazama, propješačili su tako 14 km te uživali u lijepom suncanom vremenu i predivnim vidicima s vrha.

Drugi izlet bio je organiziran za OŠ Klenovnik i to u mjesecu ožujku. Osamnaest učenika u pratnji pedagoginje Ankice Gotić, učiteljica Josipe, Marije i Božice okupili su se kod lugarnice nedaleko od Kamenice te krenuli također uz potok Laprnjak prema vrhovima Ravne gore. Na izletu je puna pažnja je bila usmjerena na pridržavanje epidemioloških mjera, no djeca su se upravo i najviše družila s vršnjacima iz svojeg razreda. Podrška djeci bili su i njihovi roditelji koji su ih osobnim automobilima dovezli do polazne točke i kasnije došli natrag po njih.

Mladi planinari puni lijepih dojmova izlet su završili sa riječima i pitanjem kada će sljedeći izlet! Vođa puta na oba izleta bio je Tomislav Gotić, koordinator sekcije mladeži u PK-u Ivanec, uz potporu vodiča i predsjednika Kluba Tomislava Friščića.

Nikola Nišević

Eko akcija Proljetni sjaj 2021.

Planinarski klub Ivanec u nedjelju 11. travnja organizirao je eko-akciju »Proljetni sjaj 2021« u kojoj je sudjelovalo više od 50 članica i članova navedenog Kluba. Akcija je provedena na tri lokaliteta na području Žganog vina i ceste od Žganog vina prema vrhu Ivančice u dužini od 10 km te na planinarskoj stazi preko Mrzljaka do vrha Ivančice. Napunjeno je 45 (!) velikih vreća za otpad koje je osigurao poduzeće Ivkom Ivanec. Zaštitne rukavice i dezinfekcijska sredstva osigurao je PK Ivanec, dok je prehranu osigurao Grad Ivanec.

Na samom početku akcije u 9 sati riječi dobrodošlice svim prisutnima uputio je predsjednik PK-a Ivanec Tomislav Friščić. Planinari su zatim bili podijeljeni u četiri skupine, a sama eko-akcija sprovedena je u skladu s preporukama HZJZ-a. Sav navedeni otpad dopremljen je na Žgano vino, odakle ga je kasnije otpremilo poduzeće Ivkom Ivanec. Akcija je završila u 14 sati.

Od otpada najviše je bilo plastične ambalaže, limenki, ostalih plastičnih vrećica, a pronađen je dio čelične sajle za vuču drva te jedan veliki TV prijamnik.

Nikola Nišević

TOMISLAV GOTIĆ

Članovi PK-a Ivanec s otpadom prikupljenim na putovima Ivančice

NIKOLA NIŠEVIĆ

Članovi PK-a Ivanec s otpadom prikupljenim na putovima Ivančice

IGLU ŠPORT

